

Ronja Muteli

ILTA-AJAN PEDAGOGIIKKA VUOROHOIDOSSA JA ILTAHOIDOSSA

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Huhtikuu 2020

TIIVISTELMÄ

Ronja Muteli: Ilta-ajan pedagogiikka vuorohoidossa ja iltahoidossa
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Kasvatustieteen kandidaatti tutkinto
Huhtikuu 2020

Tämä laadullinen tutkimus käsittelee varhaiskasvatuksen vuoro- ja iltahoitoryhmien pedagogiikan rakentamisen käytäntöjä ilta-ajan toiminnassa. Tämän lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan ilta-aikana vuorohoidossa ja iltahoidossa työskentelevien varhaiskasvattajien tulkintoja pedagogiikan merkityksestä ilta-ajan toiminnassa. Tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen muodostavat Anna Siippaisen määrittelemät vuorohoidon lasten ja aikuisten läheisyyttä ja etäisyyttä koskevat vaikutustekijät, sekä vuorohoidon sukupolvisuhteita ohjaavat rationaalisuudet.

Tutkimusaineisto koostui kahdesta haastattelusta, joihin osallistui yhteensä kolme vuorohoidossa tai iltahoidossa ilta-aikana työskentelevää varhaiskasvattajaa. Haastatteluihin osallistui varhaiskasvattajia yhteensä kahdesta samassa kunnassa sijaitsevasta vuoro- tai iltahoitoa tarjoavasta varhaiskasvatusyksiköstä. Haastatteluista toinen järjestettiin ryhmähaastatteluna toteutettavana teemahaastatteluna, mutta Koronavirus Covid-19:n aiheuttamassa poikkeustilanteessa toinen haastatteluista jouduttiin järjestämään puhelinhaastatteluna toteutettavana yksilöhaastatteluna. Haastattelut nauhoitettiin haastateltavien suostumuksella, ja aineistonkeruuvaiheen päätyttyä nauhoitteet litteroitiin. Lopulta aineisto analysoitiin teemoittelun keinoin.

Tutkimus osoittaa, että vuorohoidon ja iltahoidon ilta-ajan pedagogiikan rakentamiseen liittyy monenlaisia erityispiirteitä ja -käytäntöjä. Ilta-ajan pedagogiikan merkitystä koskevat tulokset tukevat ja perustelevat ilmiä tuotuja käytäntöjä asianmukaisesti. Tutkimus osoittaa, että vuorohoidon ja iltahoidon ilta-ajan pedagogiikan rakentamisen käytäntöjä, sekä varhaiskasvattajien tulkintoja pedagogiikan merkityksestä ilta-aikana kuvaavia tekijöitä ovat arjen pedagogiikka, sosiaaliset taidot ja vuorovaikutustaidot vapaassa leikissä, aito läsnäolo, kodinomaisuus, tavaroiden saatavuus, liikkumisen mahdollistaminen ja siihen kannustaminen, iltojen joustavuus ja soveltaminen, lasten osallisuus, sekä hyvinvointi. Edellä mainitut vuorohoidon ja iltahoidon ilta-ajan pedagogiikan osatekijät ovat ajoittain vahvasti kytköksissä toisiinsa.

Vuorohoidon ja iltahoidon ilta-ajan pedagogiikkaa kerrottiin toteutettavan arjen pedagogiikkaa ja kodinomaisuutta arvostavalla otteella. Puheessa korostui myös vahvasti pedagogiikan tunnistamisen merkitys. Ilta-ajan rauhallisuus tulkittiin vahvuudeksi sekä lasten yksilöllisen huomioimisen että osallisuuden toteutumisen kannalta. Tilaratkaisujen avulla lapsille mahdollistettiin vapaa liikkuminen. Tämän lisäksi tavaroiden saatavuuteen kerrottiin kiinnitettävän paljon huomiota. Pedagogiikkaa ei kuitenkaan kuvattu vuorohoidon ja iltahoidon vahvan muuttuvuuden vuoksi kovin suunnitelmalliseksi.

Avainsanat: vuoro- ja iltahoito, pedagogiikka

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKODAT	6
2.1	VUOROHOITO JA ILTAHOITO.....	6
2.2	VARHAISKASVATUSLAKI JA VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA	7
2.3	PEDAGOGIIKKA.....	8
2.4	TILAN-, TOIMINNON- JA AJAN TEKNIIKAT, SEKÄ SUKUPOLVISUHTEITA OHJAAVAT RATIONALITEETIT	9
2.5	KÄSITYKSIÄ PIENEN LASTEN KOKEMUKSISTA VUOROHOIDOSSA	10
3	TUTKIMUSTEHTÄVÄ	11
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	12
4.1	TUTKIMUSMENETELMÄ.....	12
4.2	AINEISTONKERUU	12
4.3	AINEISTON ANALYSOINTI	14
5	TUTKIMUSTULOKSET	17
5.1	PEDAGOGIIKKA TOIMINNASSA.....	17
5.1.1	<i>Arjen pedagogiikka</i>	17
5.1.2	<i>Sosiaaliset taidot ja vuorovaikutustaidot vapaassa leikissä</i>	19
5.1.3	<i>Aito läsnäolo</i>	20
5.2	PEDAGOGIIKKA TILARATKAISUISSA.....	21
5.2.1	<i>Kodinomaisuus</i>	21
5.2.2	<i>Tavaroiden saatavuus</i>	23
5.2.3	<i>Liikkumisen mahdollistaminen ja siihen kannustaminen</i>	23
5.3	PEDAGOGIIKAN RAKENTAMISEN AJALLISUUS.....	24
5.3.1	<i>Iltojen joustavuus ja soveltaminen</i>	24
5.3.2	<i>Lasten osallisuus</i>	26
5.3.3	<i>Hyvinvointi</i>	27
6	POHDINTA	28
6.1	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	28
6.2	LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS.....	33
6.3	JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSIA	36
7	LÄHTEET	37

1 JOHDANTO

Tässä tutkimuksessa käsitellään iltaja-aian pedagogiikkaa vuorohoidossa ja iltahoidossa. Tarkemmin ilmaistuna tutkimus keskittyy vuorohoidon ja iltahoidon iltaja-aian pedagogiikan rakentamisen käytänteisiin, sekä varhaiskasvattajien tulkintoihin pedagogiikan merkityksestä vuorohoidon ja iltahoidon iltaja-aian toiminnassa. Tutkimusaineiston hankintaprosessissa ja analysoinnissa on aiemman vuorohoitoa koskevan tutkimuksen lisäksi hyödynnetty varhaiskasvatuslaissa ja varhaiskasvatussuunnitelmassa määriteltyjä, varhaiskasvatukselle osoitettuja tavoitteita ja vaatimuksia. Lähtökohdat tutkimukselle asettaa seuraava ote varhaiskasvatussuunnitelmasta:

“Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa” (Opetushallitus 2018, 7).

Tämän määritelmän mukaan voidaan todeta, että varhaiskasvatussuunnitelmassa määriteltyjen vaatimusten ja tavoitteiden tulee täytyä varhaiskasvatuksessa, sen kaikissa toimintamuodoissaan. Varhaiskasvatusta koskevat lait ja ohjaavat asiakirjat eivät sisällä vuorohoitoa koskevia erityissäädoksiä, jolloin jokainen kunta tulkitsee lakia ja säädoksiä parhaiten itseään hyödyttävällä tavalla (Siippainen 2018, 14). On kuitenkin huomioitava, että varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman asettamien tavoitteiden ja vaatimusten tulee yhdenvertaisuuden nimissä toteutua tavallisen klo 6.00–18.00 toimivan päivähoidon lisäksi myös vuorohoidon ja iltahoidon arjessa, iltaja-aika mukaan luettuna.

Vuorohoidosta on tehty melko vähän tutkimusta, huolimatta aiheen ajankohtaisuudesta. Salonen, Sevón ja Laakso (2018, 195) toteavat Presseriin (2003) viitaten, että globaalin 24/7 talouteen siirtymisen seurauksena monet pienten lasten vanhemmat työskentelevät epästandardeina työaikoina, jolloin myös vuorohoidon ja iltahoidon tarve on yleistynyt. Työelämän muutosten

seurauksena vuorohoidon ja iltahoidon tarve on kasvanut selkeästi 1990-luvulla. Lasten tarpeita ja vanhemmuuden edellytyksiä edistääksemme, tulee lapsiperheiden työn ja perhe-elämän yhteensovittamista myös jatkaa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 14.) Voidaan siis todeta, että vuorohoidon ja iltahoidon tutkimukselle on kasvava tarve.

Edellä mainitun lisäksi eräs peruste ja innoittava tekijä tutkimusaiheelle on ollut vuorohoidossa ja iltahoidossa olevien lasten vanhempien toiveet siitä, että ohjattua pedagogista toimintaa olisi enemmän myös ilta-aikana. Ojasen (2008, 75) mukaan vanhemmat näkevät vuorohoidon puutteena sen ohjatun pedagogisen toiminnan painottumisen aamupäivään, jolloin vuorohoidon eräänä haasteena voidaan nähdä lasten tasapuolisten mahdollisuuksien takaaminen ohjattuun toimintaan.

Vuoro- ja iltahoidon pedagogiikka tutkimusaiheena on tieteellisenä tutkimuksena merkittävä aiemman tutkimuksen vähyyden vuoksi. Olemassa oleva vuorohoitoa käsittelevä tutkimus on pääasiallisesti suomalaista alkuperää. Tämä johtuu oletettavasti siitä, että Suomi on yksi niistä harvoista maista, joissa vuorohoidon tarjoaminen on lakisääteinen vaatimus. Suomessa ensimmäiset ympärivuorokautiset varhaiskasvatyüksiköt avattiin vuonna 1972, ja vuorohoidon järjestämisestä tehtiin lakisääteinen vaatimus vuonna 1983. Ruotsissa vuorohoidon järjestämisestä lakisääteistä tehtiin vasta vuonna 2012 ja tästäkin huolimatta vain 2/3 Ruotsin kunnista tarjosi vuorohoitoa vuonna 2014. Tanskassa vuorohoitoa tarjoaa vain neljä kuntaa. Yhdistyneessä kuningaskunnassa päiväkotihoidoa päiväsaajan ulkopuolella ei pidetä yleisesti hyväksyttävänä ja vanhemmat tyytyvätkin mieluummin läheistensä hoitoapuun sitä tarvitessaan. Ranskassa hoitoa tarjotaan laajennetusti joissain yksiköissä, mutta ympärivuorokautista hoitoa ei varsinaisesti ole. (Rönkä, Turja, Malinen, Tammelin & Kekkonen 2019, 378–379.)

Lopulta on todettava, että varhaiskasvatylain ja varhaiskasvatylsuunnitelman vaatimusten ja tavoitteiden toteuttamisen keinojen tutkiminen on merkityksellistä myös laadukkaan varhaiskasvatylksen takaamisen kannalta. Vuorohoidon ja iltahoidon työntekijöiden tulkinnoista esiin nostettuja asioita ja ilmiöitä voidaan mahdollisesti hyödyntää vuorohoidon ja iltahoidon iltapäivän pedagogiikkaa koskevassa kehitystyössä.

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKODAT

Tässä luvussa esitellään vuorohoidon ja iltahoidon konteksti tutkimuksen kannalta hyödyllisellä tavalla. Vuorohoidon ja iltahoidon pedagogiikkaa käsiteltäessä olennaista on tutustua ensinnäkin vuorohoidon- ja iltahoidon käsitteisiin. Tämän lisäksi luvussa tarkastellaan varhaiskasvatustilaa ja varhaiskasvatussuunnitelmaa tutkimuksen kannalta hyödyllisellä otteella. Luvussa tarkastellaan myös tutkimuksen kannalta olennaista pedagogiikan käsitettä.

Teoreettisen viitekehyksen tutkimukselle muodostaa Anna Siippaisen (2018, 103) määrittelemät vuorohoidon lasten ja aikuisten läheisyyttä ja etäisyyttä koskevat vaikutustekijät. Tämän lisäksi tutkimusta tukee tarkoituksenmukaisesti Siippaisen (2018, 137) määrittämät vuorohoidon sukupolvisuhteita ohjaavat rationaliteetit. Tässä luvussa tarkastellaan Siippaisen mallia, huomioiden sen sovellettavuus tämän tutkimuksen kannalta.

2.1 Vuorohoito ja iltahoito

Määriteltäessä tutkimuksen keskeisiä käsitteitä, on syytä aloittaa vuorohoidon ja iltahoidon termien määrittelystä. Pääsääntöisesti päiväkodit ovat avoinna klo 6.00–18.00. Mikäli lapsi tarvitsee vanhempien työ- tai opiskeluaikojen vuoksi hoitoa tämän ajan ulkopuolella, kyse on vuorohoidosta. Iltahoidolla tarkoitetaan hoitoa, jota lapsi tarvitsee klo 18.00–22.00. Mikäli lapsi tarvitsee hoitoa yöaikaan ja/tai viikonloppuisin, kyse on ympärivuorokautisesta päivähoitosta. (Lasten päivähoito 2013 – osaraportti, 6.) Kaupunki, jossa tutkimus toteutetaan, määrittelee verkkosivuillaan vuorohoidon ja iltahoidon termit kuitenkin siten, että vuorohoidolla tarkoitetaan ympärivuorokautista päivähoitoa ja iltahoidolla klo 18.00–22.00 tarjottavaa hoitoa. Tämän myötä tullaan tässä tutkimuksessa käyttämään vain vuorohoidon ja iltahoidon käsitteitä.

2.2 Varhaiskasvatustilaki ja varhaiskasvatussuunnitelma

Tutkimuksessa käsitellään varhaiskasvattajien tulkintoja vuorohoidon ja iltahoidon ilta-ajan pedagogiikasta peilaten niitä varhaiskasvatustilain ja varhaiskasvatussuunnitelman asettamiin vaatimuksiin ja tavoitteisiin. Onkin olennaista määritellä, että mitä nämä vaatimukset ja tavoitteet lopulta ovat. Varhaiskasvatustilaisa määritellään varhaiskasvatus lapsen suunnitelmallisena ja tavoitteellisena kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamana kokonaisuutena, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka (Varhaiskasvatustilaki 540/2018, 2§). Opetushallituksen (2018, 7) mukaan varhaiskasvatussuunnitelman tarkoitus on edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa. Täten voidaan todeta, että varhaiskasvatuksen tulee toteutua myös vuorohoidossa ja iltahoidossa samojen tavoitteiden ohjaamana kuin tavallisessa klo 6.00–18.00 toteutuvassa päivähoidossakin.

Konkreettisimmin varhaiskasvatuksen toiminnalle asetetut tavoitteet ilmenevät varhaiskasvatussuunnitelman oppimisen alueita käsittelevässä luvussa. Opetushallituksen (2018, 40) mukaan oppimisen alueet sisältöineen ja tavoitteineen ohjaavat henkilöstöä monipuolisen ja eheytyneen pedagogisen toiminnan suunnittelemisessa ja toteuttamisessa. Lasten oikeus on saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista. Oppimisen alueet ovat ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi, jotka ovat kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni, sekä kasvan, liikun ja kehityn. Toisaalta myös leikki on varhaiskasvatuksen keskeinen työtapana ja osa pedagogista toimintaa, jonka yhteydessä henkilöstön tulee tiedostaa keskittyneen tutkimisen, spontaanin luovan ilmaisun, sekä liikunta- ja peuhuleikkien merkitys lasten oppimiselle ja hyvinvoinnille (Opetushallitus 2018, 39). On siis tutkimuksen kannalta erittäin olennaista todeta, ettei pedagogiikan toteuttaminen toki rajaudu vain ohjattujen toimintahetkien ympärille vaan myös osaksi esimerkiksi vapaan leikin hetkiä.

2.3 *Pedagogiikka*

Lisäksi tarpeellista on määritellä myös itse pedagogiikan käsite. Hirsjärven (1982, 142-143) mukaan pedagogiikka on historian kuluessa muuntunut käsite, jonka ansiosta sillä on useita merkityksiä. Suomessa pedagogiikan käsitettä käytetään 1. synonyymina kasvatustieteen käsitteelle, 2. kasvatus- ja opetusopin yhteydessä, 3. tarkoittaessa vain opetus- tai kasvatustaitoa, 4. kuvaamaan tiettyjä kasvatuksellisia suuntauksia ja 5. kuvaamaan kasvatustieteellistä opetusta ja tutkimusta, jonka kohdealueena on jokin tietty kasvatus- tai opetusala. Hellström (2008, 296) määrittelee pedagogiikan kuitenkin Kari E. Turusta mukailleen tarkoittamaan opetuksen järjestämisen tapaa ja sen näkemyksellisiä perusteita. Mikrotasolla pedagogiikalla tarkoitetaan opettajan tapaa järjestää opetus, sekä opettajan opetusnäkemystä, jolla hän perustelee opetuksen järjestämisen ratkaisujaan.

Alilan ja Ukkonen-Mikkolan (2018, 79) mukaan varhaiskasvatuksessa pedagogiikalla tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvattajan ja lapsen vuorovaikutukseen pohjautuvaa institutionaalista ja ammatillista toimintaa. Varhaiskasvatuksen pedagogiikalla pyritään tietoisesti vaikuttamaan lapsen kehitykseen, oppimiseen ja hyvinvointiin, toteuttaen sitä varhaiskasvatuksen tavoitteiden, sisältöjen, menetelmien ja oppimisympäristön avulla. Tämän lisäksi varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa toteutetaan toiminnan havainnoinnin, dokumentoinnin ja toimintakulttuurin yhtenäisen arvioinnin ja kehittämisen ohjaamana. Varhaiskasvatuksen pedagogiikan toteutuksessa korostetaan leikkiä, sekä lapsen aktiivisuutta ja osallisuutta, toimien yhteistyössä vanhempien ja muiden asiantuntijoiden kanssa.

Täten pedagogiikan käsite määritellään tässä tutkimuksessa käsittämään kasvatuksen ja opetuksen järjestämisen tapoja ja niille esitettyjä perusteita. Pedagogiikalle olennaisimmiksi piirteiksi käsitetään suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus. Huolimatta siitä, että tutkimus nojaa osittain olennaisestikin varhaiskasvatussuunnitelman esiteltyihin oppimisen alueiden ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin, tutkimuksessa huomioidaan myös leikin itseisarvoisuus osana varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa. Opetushallitus (2018, 22) linjaakin, että varhaiskasvatuksessa on tiedostettava leikin itseisarvo lapselle, sekä sen pedagoginen merkitys lapsen kokonaisvaltaisessa kehityksessä, oppimisessa ja

hyvinvoinnissa. Lopuksi on huomioitava myös se, että osana pedagogiikkaa on aina läsnä myös yksittäisen varhaiskasvattajan omat oppimis- ja opetuskäsitykset (Hellström 2008, 296).

2.4 Tilan-, toiminnon- ja ajan tekniikat, sekä sukupolvisuhteita ohjaavat rationaliteetit

Vuorohoitoa ja iltahoitoa koskevaa tutkimusta on vielä melko vähän. Tämän tutkimuksen tutkimusaihetta sivuaa ja tukee kuitenkin tarkoituksenmukaisesti Anna Siippaisen varhaiskasvatustieteen väitöskirja “Sukupolvisuhteet, hallinta ja subjektifikaatio Etnografinen tutkimus lasten ja aikuisten suhteista vuorohoitopäiväkodissa”. Siippaisen (2018, 43) mukaan tutkimus käsittelee aikuisten ja lasten suhteita vuoropäivähoidossa, teoreettisesti paikantuen hallinnan tutkimukseksi, jonka kontekstina on lapsuudentutkimus. Vaikkei valtasuhteet ja hallinta varsinaisesti suoraan kosketa tätä tutkimusta, on Siippaisen väitöskirja ollut omiaan tukemaan tätä tutkimusta koskevaa analyysia ja pohdintaa esimerkiksi Siippaisen (2018, 103) määrittelemien vuorohoidon lasten ja aikuisten välisen läheisyyden ja etäisyyden vaikutustekijöiden kautta. Näitä vaikutustekijöitä ovat toiminnon-, tilan- ja ajan tekniikat. Tutkimuksen analyysissa ja pohdinnassa on tukeuduttu tämän lisäksi vahvasti myös Siippaisen (2018, 137) pohdintaan koskien vuorohoidon sukupolvisuhteita ohjaavia rationaliteetteja.

Vuorohoidon aikuisten ja lasten välistä läheisyyttä ja etäisyyttä käsitellessään Siippainen (2018, 102–125) määrittelee näitä koskeviksi vaikutustekijöiksi tilan-, toiminnon- ja ajan tekniikat. Tilan tekniikoissa käsitetään tilojen vapausasteet vaikutustekijöinä sille, kuinka vuorovaikutus ja toiminta lasten ja aikuisten välillä rakentuu. Tilat on luokiteltu vapausasteen mukaan avoimiksi, suljetuiksi ja erityisiksi tiloiksi. Toiminnon tekniikoissa kyse on ennemminkin itse toiminnan sisällön ja luonteen vaikutuksista vuorovaikutukseen ja toimintaan. Toiminnot on jaoteltu luonteensa perusteella perinteisesti siirtymätilanteiksi, ohjatuiksi toiminnaksi, sekä vapaaksi leikiksi. Ajan tekniikat käsitetään ikään kuin tilojen- ja toimintojen tekniikoiden rikastuttajaksi ja tarkentajaksi. Ajan tekniikoita käsiteltäessä huomioidaan aikaan kiinnittyvät

toiminnot, tilat ja käytännöt, vaihtelevat suhdeluvut, sekä vuorohoidolle ominaiset hoidon ääriajat.

Vuorohoidon sukupolvisuhteita puolestaan ohjaa opetuksen, turvallisuuden, kodinomaisuuden ja samanvertaisuuden rationaliteetit. Opetuksen rationaliteetti on määritelty malliksi, jossa aikuisen tehtävä on toimia erilaisten oppimisprosessien mahdollistajana ja tukijana, jolloin lasten positio on olla enemmänkin oppivana opetuksen vastaanottajana. Lasten hyvinvoinnin on puolestaan kuvattu olevan kaiken toiminnan tavoite eli toisin sanoen hyvinvoinnin rationaliteetissa vuorovaikutusta ohjaa turvallisuus ja terveellisyys. Kodinomaisuuden rationaliteetissa vuorovaikutus tavoittelee yksinkertaisesti kodinomaisuutta eli mukavia, tavallisia, arkisia asioita. Samanvertaisuuden rationaliteetissa ydin on aikuisten ja lasten välisen suhteen tasa-arvon korostamisessa. Tässä mallissa mahdollistuu se, että sekä aikuiset että lapset voivat olla osallisia itseään koskevaan tai yhteiseen päätöksentekoon ja viettää aikaa yhdessä ilman pedagogisuuteen tähtääviä tai hoivaan liittyviä tavoitteita. (Siippainen 2018, 136–155.)

2.5 Käsityksiä pienten lasten kokemuksista vuorohoidossa

Tutkimusaiheeseen liittyy olennaisesti myös Eija Salosen, Eija Sevónin ja Marja-Leena Laakson tutkimus "Flexibly Scheduled Early Childhood Education and Care: Finnish Mothers' and Educators' Perceptions on Young Children's Experiences and Child-Responsive Practices". Salosen, Sevónin ja Laakson (2018, 193) mukaan tutkimus käsittelee suomalaisten äitien ja ammattikasvattajien käsityksiä pienten lasten kokemuksista vuorohoidon arjessa. Tutkimuksen aineisto on kerätty etnografiaan pohjautuen haastatteleamalla 1–3-vuotiaiden lasten äitejä ja vuorohoidon työntekijöitä. Lasten koettiin tuntevan useita vuorohoidon luonteesta aiheutuvia tunteita, jotka vaihtelivat ei-toivotuista tunteista, kuten hämmennyneisyydestä, ahdistuksesta ja räsityksestä toivottuihin tunteisiin, kuten mukavuuden- ja tyytyväisyyden tunteisiin, sekä tunteeseen ymmärretyksi tulemisesta.

3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tutkimuksen tutkimustehtävä on määriteltävissä seuraavien kysymysten avulla.

1. Millaisten käytäntöjen avulla ilta-ajan pedagogiikkaa rakennetaan vuorohoidossa ja iltahoidossa?
2. Millaiseksi vuorohoidon ja iltahoidon varhaiskasvattajat tulkitsevat pedagogiikan merkityksen vuorohoidon ja iltahoidon ilta-ajan toiminnassa?

Tutkimustehtävä on rajattu koskemaan vain ilta-ajan pedagogiikkaa, koska voidaan olettaa, että vuorohoidon ja iltahoidon pedagogiikan toteutumisen jännitteet koskevat nimenomaa ilta-aikaa. Ojasen (2008, 75) mukaan vuorohoidon kehittämisen haasteena voidaan pitää juuri iltapäivien toiminnan ohjauksellisuuden kehittämistä. Täten voidaan olettaa vuorohoidon ja iltahoidon päiväsaajan pedagogiikan toteuttamisen vastaavan pääpiirteittäin tavallisen klo 6.00–18.00 toimivan päivähoidon pedagogiikan toteuttamista. Toki on huomioitava, että edellä mainitussakin on mahdollisesti eroja, mutta tämän tutkimuksen kannalta niiden tutkiminen ei ole relevanttia.

Tämän lisäksi tutkimustehtävää on rajattu siten, että se koskee vain tietyn kaupungin vuorohoitoa ja iltahoitoa. Tämä päätös on tehty sillä perusteella, että tutkimus on kandidaatin tutkielma, eikä täten ole tavoitteiden mukaista käsitellä tutkimusaihetta laajemmalla alueella. Tutkimustehtävä on kuitenkin rajattu selkeästi koskemaan yhden kaupungin vuorohoitoa ja iltahoitoa, jolloin tutkimustulokset ovat mahdollisesti hyödynnettävissä esimerkiksi kyseisen kaupungin varhaiskasvatusta koskevassa kehitystyössä. Toki tutkimustulokset saattavat olla hyödynnettävissä laajemmallakin tasolla.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen. Yksinkertaisimmillaan kvalitatiivinen- eli laadullinen tutkimusote ymmärretään aineiston ja sen analyysin muodon kuvaukseksi (Eskola & Suoranta 1998, 11). Täten on perusteltua valita kvalitatiivinen tutkimusote tähän tutkimukseen, jonka tavoite on kuvata erilaisia tulkintoja vuoro- ja iltahoidon pedagogiikasta. Tämän lisäksi laadulliselle tutkimukselle ominaista on yleensä myös se, että siinä ei tavoitella määrällisiä yleistyksiä vaan ollaan ennemminkin kiinnostuneita yksittäisten informanttien kertomuksista, kokemuksista ja näkemyksistä sellaisenaan (Leinonen, Otankorpi-Lehtoranta & Heiskanen 2017, 68). Myös tämä määritelmä on omiaan kuvaamaan tälle tutkimukselle asetettuja tavoitteita tarkoituksenmukaisesti, jolloin voidaan todeta, että laadullinen tutkimusote on ollut ainoa oikea tapa lähestyä tämän tutkimuksen tutkimusongelmaa.

4.2 Aineistonkeruu

Aineistonkeruu suoritettiin haastattelemalla kaupungin vuorohoito- ja iltahoitoyksiköissä työskenteleviä varhaiskasvattajia. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina. Eskolan ja Suorannan (1998, 64) mukaan teemahaastattelu rakennetaan kaikille haastateltaville yhteisten teema-alueiden ympärille. Kysymyksiä ei ole kuitenkaan määriteltä tarkkaan muotoon tai järjestykseen, ja teema-alueita voidaan käsitellä vaihtelevin laajuuksin haastateltavien ehdoilla. Tämän tutkimuksen kannalta teemahaastattelu on peruteltu valinta, koska eri yksiköissä ilta-ajan pedagogiikkaa koskevat ilmiöt toteutuvat oletettavasti eri tavoin, painottuen eri teema-alueisiin. Tuomi ja Sarajärvi (2002, 77) kuvaavat Hirsjärveen ja Hurmeeseen (2001) viitaten, että teemahaastattelussa korostuu myös muun muassa ihmisten tulkinnat ja merkitystenannot eri asioita kohtaan. Tässä tutkimuksessa eräs tavoite oli

selvittää varhaiskasvattajien tulkintoja pedagogiikan merkityksestä vuoro- ja iltahoidon ilta-ajan toiminnassa. Tämä näkökulma huomioiden teemahaastattelu on erittäin suotuisa aineistonkeruumenetelmä juuri tälle tutkimukselle.

Lähtökohtaisesti haastattelut oli tarkoitus järjestää ryhmähaastatteluina siten, että kuhunkin haastatteluryhmään osallistuisi kaksi vuoro- tai iltahoitoryhmän työntekijää. Ryhmähaastattelu nähdään erityisen toimivaksi haastattelumuodoksi esimerkiksi tilanteessa, jossa aineistoa tullaan analysoimaan diskursiivisesti. Pietilän (2017, 88) mukaan ryhmähaastattelun erityinen anti on se, että se kertoo paljon esimerkiksi niistä tavoista, joilla ryhmässä ilmaistaan ja perustellaan mielipiteitä, neuvotellaan erimielisyyksistä ja lopulta päästään mahdolliseen yhteisymmärrykseen. Tässä tutkimuksessa ryhmähaastattelun tavoite oli kuitenkin mahdollistaa se, että informantit saattoivat haastattelun aikana tukea toistensa ajatuksia, jolloin keskusteluun mahdollisesti nousi asioita, jotka eivät välttämättä yksilöhaastatteluissa ilmi olisi tulleet. Aineistonkeruun aikana vallinnut Koronavirus Covid-19 kuitenkin haastoi tutkimuksen etenemistä siten, että toinen haastatteluista tulikin toteuttaa olosuhteiden pakosta puhelinhaastatteluna kaupungin asettamien turvallisuusmääräysten ansiosta. Tämän lisäksi kyseinen haastattelu oli toteutettava ryhmähaastattelun sijaan yksilöhaastatteluna, toisen informantin ollessa estynyt haastatteluun osallistumiseen. Erikoistilanteesta huolimatta aineistonkeruu kyettiin kuitenkin toteuttamaan lopulta onnistuneesti. Lopullinen aineisto on muodostettu yhteensä kolmen informantin antamista haastatteluista. Haastattelut tallennettiin nauhoitteina, jotka myöhemmin litteroitiin. Litteroitua aineistoa kertyi lopulta 32 sivua, joka koostui fonttikoolla 12 ja rivivälillä 1,5 kirjoitetusta tekstistä.

Teemahaastattelun runko suunniteltiin kolmen pääteeman perustalle (ks. Liite 1). Pääteemat rakennettiin Siippaisen (2018, 102–125) määrittelemien vuorohoidon lasten ja aikuisten läheisyyttä ja etäisyyttä koskevien vaikutustekijöiden: tilojen-, toimintojen- ja ajan tekniikoiden mukaisesti. Tässä tutkimuksessa haastattelun pääteemat nimettiin: ryhmän toiminta, ryhmän tilat ja aika. Ryhmän toimintaa käsittelevän teeman alateemoja olivat toiminnan pedagogisuus ja vapaa leikki, kun taas ryhmän tiloja käsittelevän teeman alateemoihin lukeutuivat tilojen pedagogiikka ja kodinomaisuus. Aikaa koskevalle teemalle ei määritelty alateemoja. Haastatteluissa teemoja käsiteltiin

teemahaastattelulle tyypilliseen tapaan joustavasti ja vaihtelevin laajuuksin. Haastattelua ohjattiin ennalta määriteltyjen kysymyksien avulla kuitenkin siten, ettei kaikkia kysymyksiä läpikäyty. Eteneminen toteutettiin siis haastattelutilanteen kannalta luontaisella ja hyödyllisellä otteella.

4.3 Aineiston analysointi

Aineisto analysoitiin teemoittelun keinoin. Teemoittelu on luonnollinen valinta, kun analysoitava aineisto on toteutettu teemahaastattelun muodossa. Teemoittelu toteutetaan yleensä aineistolähtöisesti etsimällä tekstimassasta eri puheenvuoroja yhdistäviä seikkoja, mutta toisaalta teemoittelua voidaan tehdä myös ohjautuen jonkun valitun teorian tai viitekehyksen mukaisesti. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tässä tutkimuksessa tavoitteena on ollut jaotella aineistoa ja nostaa siitä esiin selkeitä vuorohoidon ja iltahoidon ilta-ajan pedagogiikkaa koskevia ilmiöitä, vahvuuksia, haasteita ja jännitteitä. Tarkemmin määriteltynä tavoitteena on ollut teemoitella aineistoa ensinnäkin siten, että informanttien tulkinnat pedagogiikan rakentamisen käytännöistä voitaisiin jaotella soveltaen Siippaisen (2018, 103) määrittelemiä lasten ja aikuisten välisen läheisyyden ja etäisyyden vaikutustekijöitä, joita ovat tilan-, toiminnon- ja ajan tekniikat. Tutkimuksen alkuvaiheilla toki varauduttiin siihen, että aineistosta saattaa olla eroteltavissa muitakin pedagogiikan rakentamisen käytäntöihin vaikuttavia tekijöitä, mutta lähtökohtaisesti teemoittelu pyrittiin muodostamaan Siippaisen määrittelemien vaikutustekijöiden mukaisesti. Toiseksi tavoitteena on ollut teemoitella aineistoa osittain myös Siippaisen (2018, 137) määrittelemiä vuorohoidon sukupolvijärjestystä ohjaavia rationaliteetteja soveltaen. Nämä rationaliteetit Siippainen on nimennyt opetuksiksi, hyvinvoinniksi, kodinomaisuudeksi ja samanvertaisuudeksi.

Tuomen ja Sarajärven (2002, 99) mukaan teoriasidonnaisessa analyysissä tutkijan ajatteluprosessissa aineistolähtöisyys ja valmiit mallit vuorottelevat, jolloin tutkija pyrkii yhdistelemään niitä toisiinsa pakolla, puolipakolla ja toisaalta luovastikin. Tällöin lopputuloksena saattaa syntyä jotain täysin uutta. Edellä esiteltyjen vaikutustekijöiden ja rationaliteettien avulla on muodostettu lähtökohdat analyysille, joka muokkautui tutkimuksen aikana sellaiseksi, että se kykenei tarjoamaan suotuisan viitekehyksen aineiston tulkintaan ja pohdintaan.

Tämän tutkimuksen kannalta teemoittelu on siis tarkoituksenmukaisesti perusteltavissa oleva menetelmä aineiston analysoimiseksi.

Teemoittelu aloitettiin etsimällä kerätystä aineistoista puheenvuoroja, jotka toistuivat haastatteluissa usein ja, joiden sisältämiin ilmiöihin kiinnitettiin informanttien puolesta paljon huomiota. Nämä puheenvuorot jaoteltiin omiin alustaviin teemoihinsa molempien tutkimuskysymysten alle. Pedagogiikan rakentamisen käytäntöjä luonnehtivat alustavat teemat nimettiin seuraavasti: arjen pedagogiikka, keskittyminen lasten yksilöllisiin tarpeisiin, iltojen joustavuus ja soveltaminen, sosiaaliset taidot ja vuorovaikutustaidot vapaassa leikissä, liikkumisen mahdollistaminen ja siihen kannustaminen, tavaroiden saatavuus, sekä pedagogiikan rakentamista koskevat haasteet. Pedagogiikan merkitystä koskevat teemat taas jaoteltiin seuraavasti: kokopäiväpedagogiikka, kodinomaisuus, pedagogiikan tunnistaminen, lasten osallisuus, aito läsnäolo, sekä hyvinvointi.

Seuraavassa analyysivaiheessa edellä kuvatut alustavat teemat jaoteltiin Siippaisen (2018, 103 & 137) määrittelemien lasten ja aikuisten välisen läheisyyden ja etäisyyden vaikutustekijöiden, sekä vuorohoidon sukupolvijärjestystä ohjaavien rationaliteettien pohjalta rakennettujen teemojen mukaisesti. Tutkimuksen analyysivaiheessa tehtiin kuitenkin päätös poiketa Siippaisen mallista siten, että sukupolvijärjestystä ohjaavien rationaliteettien perusteella muodostetuista teemoista suljettiin pois samanvertaisuuden teema. Päätös on perusteltu sillä, että samanvertaisuuden teemaan olisi jäsentynyt vain yksi haastateltavien puheessa esiintynyt ilmiö, joka on luokiteltavissa myös opetus teeman alle. Tämä ilmiö koskee lasten osallisuutta. Samanvertaisuuden teeman mukaan ottaminen olisi ollut tässä tutkimuksessa väkinäistä, joten se päätettiin rajata pois.

Lopulta analyysin päätösvaiheilla todettiin, että tutkimustulokset ovat selkeimmin jaoteltavissa vain kolmen pääteeman mukaisesti, jotka ovat pedagogiikka toiminnassa, pedagogiikka tilaratkaisuissa, sekä pedagogiikan rakentamisen ajallisuus. Teemoittelulla aikaansaatiiin siis lopulta kolme selkeää pääteemaa, jotka muodostuivat Siippaisen määrittämiä aikuisten ja lasten välisen läheisyyden ja etäisyyden vaikutustekijöitä soveltaen. Aiemmin esiteltyt sukupolvisuhteita ohjaavat rationaliteetit ovat soveltavin keinoin jäsenneilty kolmen pääteeman alle siten, että tutkimustulokset olivat mahdollista jäsentää ja

esittää juuri tämän tutkimuksen kannalta rationaalisella ja antoisalla tavalla. Tällöin pedagogiikan rakentamisen käytänteitä ja pedagogiikan merkitystä koskevia tulkintoja kuvataan teemojen *pedagogiikka toiminnassa*, *pedagogiikka tilaratkaisuissa*, sekä *pedagogiikan rakentamisen ajallisuus* mukaisesti.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimustulokset esitellään tässä luvussa siten, että alaluvut 5.1, 5.2 ja 5.3 käsittelevät vuorohoidon ja iltahoidon ilta-ajan pedagogiikan rakentamisen käytänteitä, sekä varhaiskasvattajien vuorohoidon ja iltahoidon ilta-ajan pedagogiikan merkitystä koskevia tulkintoja. Alaluvut eli analyysin tuottamat kolme pääteemaa ovat jäsenneily Siippaisen mallia mukailien ja soveltaen. Tutkimustuloksissa esiteltävät ilmiöt ovat informanttien puheessa usein toistuneita ja vahvimpia merkityksenantoja saaneita ilmiöitä ja asioita. Nämä alateemat on nimetty tutkimuksessa seuraavasti: arjen pedagogiikka sosiaaliset taidot ja vuorovaikutustaidot vapaassa leikissä, aito läsnäolo, kodinomaisuus, tavaroiden saatavuus, liikkumisen mahdollistaminen ja siihen kannustaminen, iltojen joustavuus ja soveltaminen, lasten osallisuus, sekä hyvinvointi.

5.1 *Pedagogiikka toiminnassa*

Tässä alaluvussa käsitellään pedagogiikan rakentamisen käytänteitä, sekä ilta-ajan pedagogiikkaa koskevia merkityksenantoja toiminnallisuuden näkökulmasta. Siippaisen (2018, 108–109) mukaan päiväkodin päiväjärjestys rakentuu erilaisten toimintojen myötä, jotka hän on omassa tutkimuksessaan luokitellut siirtymätilanteiksi, ohjatuksi toiminnaksi, sekä vapaaksi leikiksi. Tässä tutkimuksessa vahvimmin informanttien puheessa toistuneimpia ja tutkimusongelman kannalta olennaisimpia ilmiöitä toiminnallisuuden näkökulmasta katsottuna ovat arjen pedagogiikka, sosiaaliset taidot ja vuorovaikutustaidot vapaassa leikissä, sekä aito läsnäolo.

5.1.1 Arjen pedagogiikka

Ensinnäkin haastateltavien puheessa paljon toistunut ja vahvasti korostettu ilmiö koski arjen pedagogiikkaa. Ryhmien arjen kerrottiin olevan suunniteltu siirtymien

kannalta mahdollisimman sujuvaksi tavoitteena, ettei lasten päivät koostuisi odottelusta. Toiminnan porrastamisella kerrottiin mahdollistettavan lapsille rauha harjoitella erilaisia taitoja arjen perustoimintatilanteiden yhteydessä. Esimerkiksi pukemistilanteet koettiin arvokkaiksi tilanteiksi lapsille opetella arjen taitoja ja kehittää esimerkiksi hienomotoriikkaa.

”Siirtymät mietitään aina sitten, et hei ketkä lähtee ja missä vaiheessa ja minkälainen porukka lähtee ja kuinka monta otetaan kerrallaan ja - ” (Haastateltava 2)

”Ja ku miettii jotaki pukemistilannettaki, nii mikä on parempi paikka harjotella hienomotorisia taitoja. Vetoketjua joka päivä sää yrität ja yrität ja yrität ja yrität tai jotain punttia saappaan päälle ja - ” (Haastateltava 1)

Pedagogiikan merkitystä luonnehtivassa puheessa toistui ja korostui huomattavasti kokopäiväpedagogiikka ja sen arvokkuuden tunnustaminen. Ohjattuakin toimintaa kuvattiin olevan, mutta etenkin ilta-aikana pedagogiikan ja tavoitteellisuuden kerrottiin olevan erittäin läsnä arjen perustoimintatilanteissa, sekä siirtymissä. Arjen toimintojen harjoittelulle annettiin informanttien puolesta paljon arvoa ja panostusta.

”Lähtökohtasesti, kun se pedagogiikka on siinä koko päivässä, et se on myös niis siirtymissä, se on niis ruokahetkissä. Et me niinku lähetään, ku on vuoro hoito nii se kokopäiväpedagogiikka näkyy meillä tosi vahvana, että se on niissä pukemisissa ja muissakin. - - ” (Haastateltava 1)

”Mut tosiaan niistä pukemistilanteista ja muista niin mejän talossa on muutenkin toi perustoimintatilanteiden pedagogiikka, sil on niinku todella iso arvo meillä, et niihin annetaan aikaa ja panostusta ja niitä mietitään, että ne on tärkeitä. Nehän ne just tärkeitä onkin, sanotaan näin. ” (Haastateltava 1)

Puhetta arjen pedagogiikasta ja kokopäiväpedagogiikasta tuettiin myös puheella pedagogisuuden tunnistamisen tärkeydestä. Haastateltavien puheesta on erotettavissa merkityksenannot sille, kuinka tärkeää jokaisen varhaiskasvattajan on osata tunnistaa oma pedagoginen toimintansa. Haastateltavat kertoivat uskovansa toimivansa pedagogisten tavoitteiden mukaisesti tiedostamatta sitä arkisuuden ja rutiininomaisuuden alta. Tämän lisäksi haastateltavien mukaan illoissa on aikaa pysähtyä lapsen äärelle ja pohtia arkistakin toimintaa pedagogisuuden ja tavoitteellisuuden näkökulmasta, mutta toisaalta oman toiminnan reflektointi nähtiin myös kehityskohteena.

” - - nii mää uskon, et jokainen tekee sitä työtä, mutta jos sitä reflektoitais enemmän niin varmaan jokainen löytäis ja osais nimetä niitä.” (Haastateltava 3)

”Kodinomasilla toimilla voidaan opettaa jotain mikä kehittää sit vaikka hienomotorisia taitoja. Tai ehkä taas sit se, että osataan pysähtyä hetkeen ja hakee sieltä, et mitä pedagogista tässä on ja miks näin nyt toimitaan.” (Haastateltava 3)

5.1.2 Sosiaaliset taidot ja vuorovaikutustaidot vapaassa leikissä

Myös vapaata leikkiä koskevasta puheesta on erotettavissa selvästi eräs vuoro- ja iltahoidon ilta-ajan pedagogisuutta kuvaava ilmiö. Haastateltavat tunnistivat vahvasti vapaan leikin tärkeyden muun muassa lasten sosiaalisten taitojen ja vuorovaikutustaitojen harjoittelun kannalta. Ilta-ajan kerrottiin tuovan erityisen lisänsä näiden taitojen opetteluun, sillä ilta-aikana lasten ikärakenne on erittäin vaihteleva, jonka seurauksena lapset leikkivät päiväryhmien lapsia herkemmin keskenään ikäeroista huolimatta. Tämän lisäksi lasten hyvinkin yksilöllisten hoitoaikojen seurauksena etenkin iltaisin lapset ohjautuvat leikkimään aivan erilaisissa kokoonpanoissa, kuin he toimisivat parhaan kaverin paikallaollessa. Siippaisen (2018, 121) mukaan vuorohoitoryhmän jäsenten keskinäiset suhteet kehittyvätkin hyvin moninaisiksi lasten yksilöllisten hoitoaikojen seurauksena. Haastateltavat mielsivät moninaiset leikkitoverisuhteet hyödyllisiksi sosiaalisten taitojen ja vuorovaikutustaitojen harjoittelun kannalta.

” - - Kun niitä lapsia on vähemmän nii siellä tulee paljon sitä, että et ei oookkaa sitä bestistä vaa, et siellä tulee sitten näitä sosiaalisia taitoja tosi kivasti, ku harjotellaan leikkimään sit toisten kanssa tai pienempien kanssa ja huomioimaan niitä pieniä ja et siel tulee sillai ne sosiaaliset taidotkin tosi erilailla.” (Haastateltava 1)

Lasten vapaan leikin aikana aikuisen roolin kerrottiin olevan tärkeä. Roolia kuvattiin työntekijäkohtaiseksi, mutta toisaalta myös lapsikohtaiseksi ja vahvaa tilanteenlukutaitoa vaativaksi. Yhtäältä aikuisen tulee olla läsnä ja lapsen käytettävissä, tukea lasta pedagogisesta näkökulmasta esimerkiksi vuorovaikutustaitojen harjoittelussa, mutta toisaalta tärkeäksi nähtiin myös se, että aikuinen ymmärtää pysyä tarvittaessa sivussa ja antaa lapsille leikkirauhan.

”Olla lapselle käytettävissä, sanottaa, nimetä asioita, esineitä, tapahtumia. Auttaa leikin tietyistä kohdista yli, eteenpäin.” (Haastateltava 2)

”Joo uskon, että on hyvin työntekijäkohtaista ja tilannekohtaista. Ja tietenkin sitten lapsikohtaista, että onko joukossa paljon esimerkiksi lapsia, jotka kaipaavat tukea tietyissä osa-alueissa ja silloin tarvitaan aikuista lähemmäs sitä lasta, koska voi olla lapsi jonka kanssa harjoitellaan ihan perusasioita kuten vaikka, että emme koske toiseen. Mut, että tavallaan se etäisyys täytyy ottaa.” (Haastateltava 3)

5.1.3 Aito läsnäolo

Aikuisen aidon läsnäolon merkitys osoittautui haastatteluissa erittäin olennaiseksi ja tärkeäksi koetuksi asiaksi vuoro- ja iltahoidon ilta-ajan toiminnassa. Varhaiskasvattajan roolin olennaisen osan kerrottiin ilta-aikana olevan käytettävissä oleminen. Aidon läsnäolon toteutumisen kerrottiin tapahtuvan käytännössä esimerkiksi osallistumisena lasten roolileikkeihin. Aidon läsnäolon kerrottiin mahdollistuvan myös siten, että aikuiset jaettiin aina jokaiseen leikkitilaan havainnoimaan lapsia ja kirjaimellisesti olemaan jokaisen lapsen tavoiteltavissa ja käytettävissä. Aikuisen aidolle läsnäololle annettiin kaiken kaikkiaan informanttien puolesta paljon arvoa.

”Ja sitten esimerkiksi kampaamoleikeissä huomaa itsensä olevan kampausasiakkaan roolissa, potilaaksi pääsee lääkärileikissä ja sillai ollaan toki et ollaan niinku todellakin käytettävissä.” (Haastateltava 1)

”Mutta sitten ite tässä oon painottanu kauheesti lasten havainnointia ja meillä on tosi monta eri tilaa tässä ryhmässä, että aina on siis yksi aikuinen per tila. Eli kun lapset leikkivät vapaasti niin se ei tarkoita aikuiselle, että istutaan pöydän ääressä juomassa kahvia vapaasti vaan, että aikuinen on läsnä. Se on sanottamassa, se on mallintamassa leikkiä, se on ohjaamassa tilannetta, viemässä leikkiä eteenpäin. Toki täytyy antaa tilaa ihan ollakki, mutta - ” (Haastateltava 3)

Aitoa läsnäoloa koskeva puhe sivuaa osittain myös Siippaisen (2018, 155) määritelmää samanvertaisuuden rationaliteetista, jossa lapsen ja aikuisen välinen suhde ohjautuu sellaiseksi, että siinä lapsi ja aikuinen voivat molemmat osallistua yhteiseen päätöksentekoon tai muuten viettää aikaa yhdessä ilman pedagogisia tai hoivaan liittyviä tavoitteita. Osittain informanttien tuottama aitoa läsnäoloa koskeva puhe kuvaa tämänkaltaista tavoitevapaata, yhteistä ajanviettoa.

”Meil on aikaa olla ja jutella niitten lasten kanssa, et kylhän se, et lapsella on aikaa kertoa asioistansa ja et se vuorovaikutus. Mun mielest siitä tulee kyllä sitä kodinomaisuutta, et me ollaan niin läsnä siin hetkes sitte.” (Haastateltava 1)

5.2 *Pedagogiikka tilaratkaisuissa*

Tässä alaluvussa pedagogiikan rakentamisen käytänteitä ja tulkintoja pedagogiikan merkityksestä ilta-aikana tarkastellaan fyysisten tilaratkaisujen näkökulmasta. Siippainen (2018, 103) kuvaa Pajuun (2013) viitaten tilaratkaisujen vaikuttavan ryhmän toiminnan ja tilassa olevien ihmisten välisten suhteiden muotoutumiseen. Haastateltavien puheesta on erotettavissa vahvat kodinomaisuutta koskevat merkityksenannot, sekä kuvaukset pedagogiikan rakentamisen käytänteistä tavaroiden saatavuuden takaamisella ja liikkumisen mahdollistamisella ja siihen kannustamisella.

5.2.1 Kodinomaisuus

Jokaisen haastateltavan puheesta välittyi kodinomaisuuden arvostus ja vaaliminen. Vuoro- ja iltahoitoryhmien kodinomaiset tilaratkaisut ja toimintamuodot koettiin tärkeiksi ilta-ajan toiminnassa. Kodinomaisuutta kerrottiin tuotavan ryhmiin esimerkiksi mattojen ja kiinteiden kerrossängyjen avulla. Kaiken kaikkiaan kodinomaisuutta luonnehdittiin pyrkimisen arvoiseksi asiaksi vuoro- ja iltahoitoryhmissä.

”Meillä on mattoja, mitä ei kaikissa päiväkodeissa ole esimerkiksi. Me halutaan, et meillä on mattoja ja kodinomaisempaa, et sitte tota pienten päässä on semmoset kerrossängyt mitkä on, et se tuo sinne ihan semmosta kodinomaisuutta.” (Haastateltava 1)

”Ollaan pidetty niistä (kerrossängyistä) aika tiukasti kiinni, että saadaan pitää ne.” (Haastateltava 2)

Siippaisen (2018, 149) mukaan varhaiskasvatuksen ja vuorohoidon tavoitteeksi nähdään kodinomaisuuden rationaliteetissa, että aikuiset ja lapset tekevät yhdessä mukavia ja arkisia asioita, jotka ovat lapsille kotiympäristöstä tuttuja. Tässä tutkimuksessa kerätyn aineiston perusteella erilaiset konkreettiset tilaratkaisut ja fyysiset elementit tukevat vuoro- ja iltahoidon kodinomaisuuden tavoitetta toimivasti. Kiinteät kerrossängyt tulkittiin ratkaisuna huomattavasti kodinomaisemmaksi, kuin usein päiväkodeissa esiintyvät seinälle nostettavat ”kaappisängyt”. Puheesta erottui myös sohvia koskevat tulkinnat kodinomaisuutta korostavana elementtinä, vaikkei ryhmissä sohvia haastatteluhetkellä ollutkaan. Sohva miellettiin fyysiseksi elementiksi, joka

mahdollistaisi esimerkiksi satujen lukemisen nykyistä kodinomaisemmalla ja mukavammalla tavalla.

”Yks mitä me ollaan toivottu mikä ois ihana illoissaki lukee sohvalle satuja lasten kanssa, mut meil ei oo sohvaa, että - ” (Haastateltava 1)

Toisaalta erilaisten säädöksiä ja tilojen siivottavuuden kerrottiin rajoittavan kodinomaisuuden järjestämistä huomattavasti. Tästä syystä erään haastateltavan mukaan mattoja ei ole ryhmän tiloihin saanut tuoda. Toisaalta tässä talossa kodinomaisuutta on tuotu erääseen ryhmään esimerkiksi kodin huonekaluja ja välineistöä jäljittelevien seinäskartelujen avulla.

”No siivous vähän niinku rajoittaa sitä kodinomaisuutta, et sitte tiettyjä asioita ei voi olla. Siivottavuus.” (Haastateltava 2)

”Musta tuntuu, että kaikki säädökset on aika paljon sitä vastaan. Et tota tavallaan, ku aattelee jotain mattoja ja muitakin, kun mun mielest tekis kodinomaisuuttakin, että ois jotain kivoja mattoja ja muita. Niin sitten taas nekin on perusteltu niinku siivousta helpottavina välineinä, että ei ole isoja mattoja joka puolella. Mitä jos tulee täi ajat ja kaikki?” (Haastateltava 3)

”Sitten täällä on tosi ihanasti somistettu nää sillain, että tänne on askarreltu vähän niinku kirjahyllyä ja vähän tommosta viherkasvia seinälle, et tää on ihanan näkönen kyllä.” (haastateltava 3)

Informanttien tulkinnot kodinomaisuuden merkityksestä olivat yksimielisiä: kodinomaisuus on tärkeä osa vuoro- ja iltahoitoa, eikä se olemassaolollaan rajoita kuitenkaan pedagogiikan toteuttamista. Haastateltavat eivät tulkinneet kodinomaisuuden ja pedagogiikan vastakkainasettelua tarpeelliseksi. Tämän sijaan puheesta välittyi tulkinnot pedagogiikan ja kodinomaisuuden yhtenevyydestä ja siitä, että ne voivat kulkea ”käsi kädessä”. On kuitenkin huomioitava, että informanttien puheesta on erotettavissa jälleen pedagogiikan tunnistamisen tärkeyttä koskevat tulkinnot.

”Mä en nää kyllä et siinä nyt jotenki tavallaan et se kärsii kumpikaan niiku sen toisen, et jos toista niinkun korostaa ni - ” (Haastateltava 1)

”Kun sä luet lapselle satuja, loruttelet, keskustelet lapsen kanssa, nii kyllähän lapsi siinäkin oppii ja hänelle opetetaan monia asioita. Että kyllä mä näkisin, että ne niinkun on, kun sen vaan tiedostaa että ne ei oo niin irrallisia toisistaan.” (Haastateltava 3)

5.2.2 Tavaroiden saatavuus

Pedagogiikkaa koskevia tilaratkaisuja käsittelevässä puheessa jokainen haastateltava korosti tavaroiden saatavuuden tärkeyttä. Lasten omaehtoinen, mutta pedagogisuuden näkökulmasta tavoitteellinen toiminta mahdollistetaan ja siihen kannustetaan ryhmän välineistön ja lelujen saatavuudella, näkyvyydellä ja selkeydellä. Esillä olevien tavaroiden selkeys taataan sillä, että käytössä olevaa välineistöä vaihdellaan ajoittain. Toisaalta puheessa korostettiin myös sitä, että sellainenkin välineistö, joka ei juuri sillä hetkellä ole esillä, on aina haettavissa, mikäli lapsi sitä toivoo.

”Pienten puolella on yritetty pitää lasten ulottuvilla, et niinku lasten otettavissa, selkeyteen yritetty kiinnittää huomiota kans. Et ei liikaa kerralla tarjolla, että sit vaihdellaan mieluummin.” (Haastateltava 2)

”Et meillä todellakin on ne tavarat saatavilla. Ja sit ne mitä ei oo nii ne kyllä saa haettua, et sillai mahdollistetaan kyllä.” (Haastateltava 1)

”No tietenkin se, että oppimisvälineet ja lelut ja kaikki mahdollinen tarjouma, et ne on mahdollisimman helposti saatavilla. Et lapsi näkee mitä on hyllyssä, mitä on olemassa, mitä voi leikkiä.” (Haastateltava 3)

5.2.3 Liikkumisen mahdollistaminen ja siihen kannustaminen

Haastateltavien puheessa esiintyi useaan otteeseen myös kuvauksia pedagogisista tilaratkaisuista, joiden avulla lapsille mahdollistetaan liikkuminen ja heitä kannustetaan siihen. Vapaan liikkumisen mahdollistaminen tilallisin ratkaisuin nähtiin tärkeänä sekä pedagogisesta näkökulmasta että myös lasten energianpurun kannalta. Lapsia kannustetaan liikuntaan tilallisuuden näkökulmasta esimerkiksi liikuntaleikkivalintataulun ja seinällä olevien joogakorttien avulla.

” - - Sitten on niitä liikuntaleikkejä. Toiset tykkää ottaa käytävään, et meil on niinku iha erikseen semmonen liikuntaleikkivalintataulu, et jos halua liikuntaleikkiä ottaa - - .” (Haastateltava 1)

” - - Erinäisiä joogakortteja on pitkin seiiniä, jossa jonotustilanteissa voidaan sitten joogailla - - .” (Haastateltava 3)

Toisaalta liikkuminen on mahdollistettu myös varaamalla lapsille yksi ryhmän huoneista tilaksi, jossa lapset saavat luvan kanssa liikkua. Tila on varusteltu

vaihtelevin liikuntavälinein. Liikuntaa koskevassa puheessa korostui myös tilojen esteettömyyden merkitys lasten turvallisuuden takaamisen kannalta.

” - - Ollaan tehty paljon paikkoja missä on lupa liikkua. Ja meidän toimintatilat on sillee kivasti muuteltavista, et esimerkiksi yks huone on. - Meil on aika vauhdikkaita, fyysisiä viskaripoikia, jotka tykkää pelata paljon jalkapalloa nii meil on yks huone jalkishuone, jossa he pääsee purkaan itteensä. - - ” (haastateltava 3)

”Et lapset on kuitenkin täällä kovin juoksevaisia ja voi tulla ihan vaaratilanteita. Nii se, että et heillä on paikat, jotka he tietävät missä saa hyppiä, pomppia, painia, juosta, nostaa raskaita esineitä.” (Haastateltava 3)

5.3 Pedagogiikan rakentamisen ajallisuus

Viimeisessä alaluvussa tutkimustulokset esitellään pedagogiikan rakentamisen ajallisuuden näkökulmasta. Ajallisuus on hieman kahdesta aiemmasta alaluvusta poikkeava, sillä se osaltaan täydentää ja selittää toiminnallisuuden ja tilaratkaisujen näkökulmista käsiteltyjä pedagogiikan rakentamisen käytänteitä ja tulkintoja pedagogiikan merkityksestä ilta-ajan toiminnassa. Päiväkodin toimintojen ja tilaratkaisujen merkityksiä koskevat havainnot tarkentuvat ja monipuolistuvat, kun niitä pohditaan suhteutettuna aikaan (Siippainen 2018, 117). Pedagogiikan rakentamisen ajallisuutta luonnehtivia ilmiöitä ja merkityksenantoja ovat iltojen joustavuus ja soveltaminen, lasten osallisuus, sekä hyvinvointi.

5.3.1 Iltojen joustavuus ja soveltaminen

Haastateltavien puheesta ilmenee, että ilta-aikana ryhmän toiminnassa mahdollistuu ajallisuuden näkökulmasta päiväryhmiin verrattaessa poikkeuksellinen joustavuus ja käytäntöjen soveltaminen. Puheessa toistui vahvasti etenkin iltapalikäytäntöjen joustavuus, sekä ilta-ajan mahdollistama vapaus talon tilojen laajempaan käyttöön.

”Esimerkiksi ku aatellaan iltaa, että silloin iltapala on niinkun, et me itse se tuolla tarjoillaan. Nii sil ei oo väliä, et meneeks sinne puoli seittemään vai puol kaheksaan vai kaheksaan. Mut se et siinä on tavallaan sitä joustovaraa, mut et täs päivässä on pieni joustovara tommosten ulkopuolisten aikataulujen kanssa, mut ei niin järin suuri.” (Haastateltava 3)

”Olen joskus iltasin lähtenyt lapsen kanssa retkellekin, että mulla on ollu seitsemän jälkeen yksi ainut lapsi talossa. Nii me ollaan lähetty retkelle, tultu vähän myöhemmin iltapalalle.” (Haastateltava 2)

”Ihan koko taloa käytetään sillä ryhmällä, että totta kai joudutaan vähän miettiä, et kuinka paljon on pieniä et pärjääkö pienet isojen puolella, et miten me jaetaan sitä toimintaa sitten.” (Haastateltava 2)

Haastateltavat kertoivat myös iltojen toiminnan soveltamisesta niissä tilanteissa, kun ilta-aikana onkin oletettua vähemmän lapsia. Tällöin työntekijöiden työvuorot säilyvät ennallaan, joka mahdollistaa normaalista poikkeavia toimintatapoja. Tällaiset erityistilanteet ovat tyypillisempiä ilta-aikaan, kun lapsia on normaalistikin päiväsaikaa vähemmän.

”Mut sitte hyödynnetään myös sitä tilannetta, jos sieltä on lapsia jääny illasta pois nii sillonhan meillä henkilökunnan vuorot kuitenkin säilyy, et pystytään sillon hyödyntään sitä.” (Haastateltava 2)

Toisaalta haastateltavien puheessa korostui myös huomattavalla tavalla eräs vuoro- ja iltahoitoryhmien ilta-ajan merkittävimmiksi kuvatuista haasteista. Jokainen haastateltava kertoi pedagogiikan rakentamisen ajalliseksi haasteeksi ilta-ajan erittäin tarkkaan mitoitettun henkilökunnan. Ilta-ajan varhaiskasvatushenkilöstö on järjestetty siten, että se noudattaa lakisääteisiä suhdelukuja, mutta tämän enempää varhaiskasvattajia taloissa ei iltaisin ole. Toisaalta ajoittain lasten poissaolot mahdollistavat sen, että aikuisia on tavallista useampi lasta kohden, mutta mikäli kaikki lapset ovat paikalla, on henkilökunnan mitoitus erittäin tarkka.

”Meillä katotaan sillain henkilökunta, et sen kello 17 jälkeinen henkilökunta lasketaan tosi tarkkaan siinä mielessä, että lain määrämät henkilöstöt täytyy. Mut et siel ei oo niinku sit semmosta väljyyttä, että pystyis hirveesti tekeen sellaisia niinku sillai ylimäärästä. - - ” (Haastateltava 1)

Edellä mainitun lisäksi vuoro- ja iltahoitoryhmien arkea ja ilta-aikaa haastavat huomattavasti myös ulkoiset häiriötekijät. Ulkoisilla häiriötekijöillä tarkoitettiin esimerkiksi sitä, että vuoro- ja iltahoitoryhmissä puhelin soi erittäin usein. Tämän lisäksi lasten vaihtelevien hoitoaikojen kerrottiin myös aiheuttavan sen, että lapsia tuodaan hoitoon ja haetaan hoidosta jatkuvasti koko päivän ajan. Tällöin ryhmän arkea haastaa se, että lähes jatkuvasti joku ryhmän aikuisista saattaa olla eteistilassa vastaanottamassa tai hyvästelemässä lapsia.

”Ja tietenkin se, että tässä tulo- ja lähtötilanteita, kun päiväryhmässä ne on aikalailla aamulla ja päivällä niin tässähän tulee lähtötilanteita lähes koko ajan. Taikka, että puhelin soi koko ajan, tulee vuoronmuutoksia, siirtoja, perutaan. Että tavallaan paljon ryhmää niinku haavottavia ulkopuolisia tekijöitä.” (Haastateltava 3)

5.3.2 Lasten osallisuus

Jokaisen haastateltavan puheessa esiintyi lasten osallisuuden toteutumista koskeva arvostus. Vuoro- ja iltahoidossa lasten osallisuuden kerrotaan toteutuvan poikkeuksellisen hyvin. Iltojen kerrotaan rakentuvan hyvinkin pitkälti lasten toiveiden perusteella. Puheesta ilmenee osittain vahvastikin eräänlainen ”vain taivas on rajana” asenne keskusteltaessa esimerkiksi lasten toiveiden toteuttamisesta.

”Lasten osallisuus toteutuu illoissa tosi hyvin, et lapset pystyy esittämään toiveita ja mitä pystytään tosi hyvin toteuttamaan yleensä ja koko talo on käytössä ja - ” (Haastateltava 2)

”Jotain semmosta tasapainorataa nii lapset tykkää tosi paljon tehdä niitäkin. Ja paljon lapset esittää iltaisin toiveita, et saatasko me tehdä sitä ja voitasko tehdä tuota ja - ” (Haastateltava 2)

” - - Et sitten osa kattoo Pikku kakkosta, meil on täällä talossa jumppasali, osa on jumppasalissa, osa tekee majaa. Et sit on niinku päivällisen jälkeen hyvinkin vapaata aina sinne ilta 22.30 saakka, kun talo sulkeutuu. (Haastateltava 3)

Toisaalta haastateltavien puheessa korostuu huomattavasti vuoro- ja iltahoidon lasten laajaa ikäskaalaa koskeva haaste. Lasten ikäerojen kerrotaan haastavan ryhmän toiminnan suunnittelua ja pedagogisen toiminnan tarjoamista tasavertaisesti. Etenkin pienten lasten hoidon painottuminen ajoittain perustoimintatilanteisiin nähdään suurenakin haasteena, koska tällöin aikuiset saattavat olla ajoittain vahvastikin kiinni pienten lasten perushoidollisissa toimissa.

”Tää on ollukkin sitten haasteena tässä koko tän ajan, et miten pedagogiikka tuodaan myöskin iltoihin, koska illat saattaa olla todellakin hyvin täynnä pieniä, joille se on sitä perushoitoo. Syöttämistä, et sit se on sitä semmosta perus arjen pedagogiikkaa, et se ei oo mitenkään sidonnaista mihinkään. Voi olla et se on ihan vaipparallia se ilta.” (Haastateltava 3)

”Mut sitte tottakai se lasten ikärakenne rajottaa tietyissä illoissa et täytyy ottaa huomioon et minkäikäistä porukkaa meillä on.” (Haastateltava 2)

5.3.3 Hyvinvointi

Ilta-ajan pedagogiikan merkitystä määrittelee jokaisen haastateltavan puheessa osittain myös lasten levon tärkeys ja ilta-ajan rauhallisuuden takaamiseen pyrkiminen. Varhaiskasvatuksessa lapsen hyvinvointia edistetään takaamalla lapselle mahdollisuus lepoon ja rauhoittumiseen, sekä tarjoamalla riittävästi terveellistä ja monipuolista ravintoa (Opetushallitus 2018, 31). Levon tärkeys korostui puheessa vahvasti vuoro- ja iltahoidon kuormittavuuden seurauksena. Salosen, Sevónin ja Laakson (2018, 200) mukaan vuorohoidossa olevien lasten on kuvattu kokevan inhoa, eroahdistusta, ärsytystä, vihaa, kuormittuneisuutta, kaipuuta, stressiä, sekä uupumusta. Informanttien puheesta välittyikin, että ensisijainen tavoite toiminnalle vuoro- ja iltahoidossa on lasten hyvinvoinnin takaaminen, ja etenkin levon merkitys korostuu juuri ilta-ajan toiminnassa.

” - - On toivottu vanhemmilta, että tavallaan tää lepoaika ois semmosta, että tuotais se lapsi vaikka sitten vähä aikasemmin päiväkotiin, että se lapsikin pääsee lepään. Että meil on kuitenkin tässä 2-vuotiaitakin lapsia hoidossa ja vuorohoito selvästi kuormittaa lasta eri lailla, kun ihan perus päiväryhmässä oleminen.” (Haastateltava 3)

”Joskus ilta-aikaan pienimmät saattaa nukkua iltapäiväunet päivällisen jälkeen vielä, jos ovat ilta kymmeneen astikin hoidossa niin... Et siellä niinkun yritetään rauhoittaa se päiväuniaikakin vielä iltaan tarvittaessa.” (haastateltava 2)

Kaiken kaikkiaan ilta-ajan toiminta kerrottiin järjestettävän pitkälti lasten ehdoilla edeten. Tavoitteena varhaiskasvattajilla on tukea työllään lasten hyvinvointia ja tarjota heille yksinkertaisesti mahdollisimman mukava päivä.

”Nii tavallaa, ku meil ei oo, mikään ei rajota, kaikki on niinku mahdollista. Et tavallaan sen kasvattajan ehdoilla ja lapsen, siis ensisijaisesti lapsen toiveet pystytään huomioimaan. - - ” (haastateltava 1)

” - - Kumminki aattelee illassaki et yrittää luoda lapselle sen hyvän päivän, että oli se lapsen hoitoaika mikä vaan.” (Haastateltava 2)

6 POHDINTA

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, että millaisten käytäntöjen avulla vuorohoidossa ja iltahoidossa rakennetaan pedagogiikkaa ilta-aikana. Tämän lisäksi tavoitteena oli selvittää, että millaiseksi varhaiskasvattajat tulkitsevat pedagogiikan roolin vuorohoidon ja iltahoidon ilta-ajan toiminnassa. Vastauksia tutkimuskysymyksiin haettiin aineiston teemoittelun ja sen johdattaman pohdinnan keinoin.

6.1 Pohdinta ja johtopäätökset

Aineisto teemoiteltiin Siippaisen mallin mukaisesti lasten ja aikuisten välisen läheisyyden ja etäisyyden vaikutustekijöitä, sekä vuorohoidon sukupolvisuhteita ohjaavia rationaliteetteja soveltaen. Lopulta aineisto kuitenkin esitettiin kolmen pääteeman kautta, jotka muotoituivat lasten ja aikuisten välisen läheisyyden ja etäisyyden vaikutustekijöitä soveltaen. Tässä luvussa tutkimustuloksia tarkastellaan ja pohditaan osittain toiminnallisuuden, tilaratkaisujen ja ajallisuuden pääteemojen välisiä suhteita tulkiten.

Pedagogiikan rakentamisen käytänteitä ja ilta-ajan pedagogiikan merkitystä kuvaavassa puheessa korostui huomattavasti arjen pedagogiikka. Arjen pedagogiikan toteuttamiselle kerrottiin luotavan puitteet arkirytmien ja siirtymien suunnittelemisella siten, että lasten päivät sisältäisivät mahdollisimman vähän odottelua. Perustoimintatilanteiden pedagogiikkaa koskevassa puheessa korostui etenkin hienomotoristen taitojen kehittäminen ja harjoittelu esimerkiksi pukemistilanteiden yhteydessä. Toisaalta haastateltavat kuvasivat puheessaan ilta-ajan toiminnan kannalta olennaiseksi sen, että jokainen varhaiskasvattaja kykenisi tunnistamaan ja löytämään pedagogiikkaa omasta toiminnastaan. Pedagogisen puheen tuottaminen tulkittiin siis epäsuorasti pedagogiikan rakentamisen keinoksi. Alilan ja Ukkonen-Mikkolan (2018, 79) mukaan pedagogiikka on luonteeltaan suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, joten

tässäkin tutkimuksessa pedagogiikan olennaiseksi ominaisuudeksi käsitetään suunnitelmallisuus. Täten on syytä kyseenalaistaa pedagogiikan tunnistamisen rooli osana vuoro- ja iltahoidon pedagogiikkaa, sillä pedagogiikan löytäminen jo olemassa olevasta toiminnasta ei varsinaisesti täytä suunnitelmallisuuden tavoitetta.

Haastateltavien puheessa eräs voimakkaimmin esiintyvä varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiden mukainen pedagogiikan toteuttamisen käytäntö koski lasten sosiaalisia taitoja ja vuorovaikutustaitoja. Varhaiskasvatuksen tavoitteisiin kuuluu tukea lasten kielellisten taitojen ja kielellisten identiteettien kehitystä. Vuorovaikutustaidot ovat olennainen osa-alue lasten kielen kehitystä varhaiskasvatuksessa. (Opetushallitus 2018, 40–41). Sosiaalisten taitojen ja vuorovaikutustaitojen harjoitteluun ja kehittämiseen vuorohoito ja iltahoito tarjoavat omanlaisensa kehyksen ajallisuuden näkökulmasta tarkasteltuna. Ilta-aikana lapsiryhmän rakenne on päiväkohtaisesti vaihteleva, joka mahdollistaa lapsille hyvin monipuolisten ja vaihtelevien leikkitoverisuhteiden luomisen ilta-ajan vapaan leikin yhteydessä. Tämänkaltainen vaihtelevuus vertaissuhteissa tukee osaltaan lapsen sosiaalisia taitoja, sekä vuorovaikutustaitoja. Salosen, Sevónin ja Laakson (2018, 102) mukaan vuorohoidon ilta-ajassa mahdollistuvat leikkihetket isompien lasten kanssa ovat tuottaneet pienille lapsille positiivisia tuntemuksia, kuten nautintoa ja iloa. Vuorohoidon ja iltahoidon ajallisten haasteiden lisäksi ilta-aika tuo siis itsessään myös pedagogisuuden näkökulmasta toimivan kehyksen lasten sosiaalisten taitojen ja vuorovaikutustaitojen harjoittelulle.

Aikuisten aitoa läsnäoloa kuvaavassa puheessa haastateltavat korostivat aikuisen tehtävää olla aina käytettävissä. Lasten käytettävissä olemisella tarkoitetaan käytännössä esimerkiksi aikuisen osallistumista erilaisiin leikkeihin. Toisaalta aidoksi läsnäoloksi tulkittiin myös lasten jatkuva havainnoiminen ja tarvittaessa esimerkiksi lasten leikin sisäisten haasteiden yli auttaminen ja ohjaaminen. Kaiken kaikkiaan aitoa läsnäoloa kehystettiin kuvauksilla ajasta pysähtyä aidosti lapsen ”äärelle”. Siippaisen (2018, 155) mukaan samanvertaisuuden rationaliteetti ohjaa lapsen ja aikuisen välistä toimintaa kohti tasa-arvoisempaa suuntaa, jossa lapsi kykenee osallistumaan itseään koskevaan päätöksentekoon ja viettämään aikaa aikuisen kanssa ilman pedagogisuuteen tähtääviä tai hoivaan liittyviä tavoitteita. Myös tässä

tutkimuksessa aitoa läsnäoloa koskeva puhe sivusi osittain vastaavaa toiminnan tavoitevapautta. Yhtäältä rento ja samanvertaisuutta kuvastava toiminta on omiaan tukemaan lapsen jaksamista kuormittavaksi todetun vuorohoidon arjessa, mutta toisaalta tämänkaltainen asetelma ei täytä varhaiskasvatuksen suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden velvoitteita osaltaan. Lasten hyvinvoinnin kannalta ilta-aikana mahdollistuva lapsen yksilöllinen huomiointi on kuitenkin osoittautunut etenkin pienille lapsille positiivisia tunteita aiheuttavaksi vuorohoidon ominaisuudeksi (Salonen, Sevón & Laakso 2018, 101–102).

Informanttien puhe kodinomaisuudesta osoittautui sitä arvostavaksi ja vaalivaksi. Kodinomaiset ratkaisut kuvattiin tärkeiksi etenkin ilta-ajan toiminnassa. Siippaisen (2018, 108) mukaan päiväkodin toiminnot ovat kytköksissä tiiviisti tilallisuuteen ja erilaisiin tilaratkaisuihin. Tämä toimintojen ja tilaratkaisujen välinen yhteys huomioiden kodinomaisuutta koskevia tilajärjestelyjä ja niiden merkityksiä on antoisampi pohtia. Kodinomaisuuden kerrottiinkin mahdollistavan erilaisia kotoa tuttuja toimintoja, jotka eivät järjestyisi samalla tavalla ilman fyysisiä kodinomaisuuden elementtejä, kuten esimerkiksi sohvaa. Tässä tutkimuksessa kodinomaisuuden tilaratkaisuja koskevasta puheesta välittyikin selkeästi tilaratkaisujen ja toiminnallisuuden keskinäinen yhteys.

Tilaratkaisujen keinoin rakennettavaa pedagogiikkaa koskevassa puheessa korostui huomattavasti tavaroiden ja välineistön saatavuuden tärkeyttä koskevat tulkinnat. Varhaiskasvatuslain (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 10§) mukaan varhaiskasvatusympäristön toimitilojen ja toimintavälineiden tulee olla turvallisia, terveellisiä ja asianmukaisia, jonka lisäksi niissä tulee huomioida esteettömyys. Haastateltavat kuvaavat tavaroiden ja välineistön olevan lasten näkyvillä ja ulottuvilla. Tämän lisäksi myös tavaroiden esillepanon selkeyteen on kiinnitetty huomiota. Tavaroiden saatavuuden ja esillepanon merkitystä perustellaan sillä, että näillä keinon lapsi kykenee todella hahmottamaan ja ymmärtämään kaikki mahdollisuutensa, joita hänelle vuoro- ja iltahoidon ilta-ajan toiminnassa mahdollistuu.

Toisaalta fyysisin tilaratkaisuin rakennettu pedagogiikka korostui myös vapaan liikkumisen mahdollistavien ja siihen kannustavien tilaratkaisujen muodossa. Opetushallituksen (2018, 47–48) mukaan varhaiskasvatuksen tehtävä on kannustaa lapsia monipuoliseen liikuntaan, joka on luonteeltaan

säännöllistä, monipuolista ja tavoitteellista. Fyysisiä liikuntaan kannustavia elementtejä kuvattiin olevan ryhmän tilojen seinillä esimerkiksi liikuntaleikkivalintataulun ja joogakorttien muodossa. Tämän lisäksi eräässä ryhmässä kokonainen huone oli varattu nimenomaa liikkumista varten. Yhtäältä haastateltavien puheessa korostui selkeästi liikunnallisuuteen kannustavat pedagogiikan rakentamista tukevat tilaratkaisut, mutta toisaalta ilta-ajan pedagogiikkaa koskevassa puheessa ei korostettu kovinkaan vahvasti liikunnan ohjauksellista luonnetta. Ohjatun liikunnan olemassaoloa ei puheessa kielletty, muttei sitä erikseen korostettukaan. Sen sijaan puheesta välittyi vapaata liikkumista arvostavat tulkinnat. Opetushallituksen (2018, 48) mukaan fyysisellä aktiivisuudella tarkoitetaan monenlaisia, kuormittavuudeltaan eritasoisia liikunnan muotoja, kuten esimerkiksi ulkona ja sisällä tapahtuvaa liikunnallista leikkiä, retkeilyä, sekä ohjattua liikuntaa. Retkeilyä ryhmissä kuvattiin tapahtuvan jopa ilta-aikanakin, etenkin niissä tilanteissa, kun lapsia oli jäänyt illasta poikkeuksellisesti pois. Opetushallituksen linjauksessa mainitaan ohjattu liikunta erääksi fyysisen aktiivisuuden toteuttamisen muodoksi, mutta sen toteuttamista ei varsinaisesti esitetä vaatimuksena.

Vuoro- ja iltahoidon ilta-ajan pedagogiikkaa koskeva ajallisuuden näkökulmasta tuotettu puhe osoittautui pääpiirteittäin haastekeskeiseksi. Ajallisuuden elementin tuomat haasteet ilta-ajan toiminnalle olivat ilta-ajan tarkkaan mitoitettu henkilökunta, sekä ulkoiset häiriötekijät. Myös Siippaisen (2018, 117) mukaan vuorohoidon ryhmien arki on rikkonaisempaa päiväryhmiin verrattaessa esimerkiksi lasten yksilöllisten aikataulujen vuoksi. Toisaalta haastateltavien puheesta erottui voimakkaasti myös iltojen joustavan luonteen hyödyntämisen keinot, sekä ilta-ajan poikkeustilanteiden jouhevien suhdelukujen hyödyntäminen. Tilanteita, joissa lapsia oli jäänyt paljon illasta pois, kuvattiin hyödynnettävän, mutta tarkkaa linjausta toiminnan muutokselle ei ollut tehty. Tämän sijaan haastateltavat kuvasivat varhaiskasvattajien toimintatapojen olevan tällaisissa tilanteissa hyvin työntekijäkohtaisia.

Haastateltavien puheessa korostui huomattavalla tavalla myös lasten osallisuuden toteutuminen vuoro- ja iltahoidon ilta-ajan toiminnassa. Haastateltavat tulkitsivat osallisuuden roolin vuoro- ja iltahoidon ilta-ajan toiminnassa erittäin olennaiseksi. Haastateltavien puheessa osallisuus esiintyi sanana usein, mutta osallisuuden toteutumista kuvaillaan pääosin lasten

toiveiden toteuttamisena ja vapaasti valittavan toiminnan mahdollistamisena. Toiveet kuvataan toteutettavan lähes rajattomasti, mutta toisaalta haastateltavien puheessa korostuu huomattavasti myös lasten laajan ikäskalan aiheuttamat rajoitteet osan toiminnasta toteuttamiseen. Esimerkiksi pienten lasten iltapäiväunien ajan toimintaa pyritään rauhoittamaan, jolloin oletettavasti kovaääniset riehumisleikit ovat kiellettyjä. Tämän lisäksi on huomioitava se, ettei osallisuuden käsite todellisuudessa rajoitu ainoastaan kuulluksi tulemiseen, vaan siihen kuuluu olennaiseksi osaksi myös lasten osallisuus päätöksentekoon. Täten myös nuorille lapsille on tärkeä mahdollistaa tilanteita, joissa he voivat harjoitella sellaisia taitoja, joita demokraattisessa yhteisössä tarvitaan. Tällaisia taitoja ovat esimerkiksi kyky muodostaa omia mielipiteitä oman ajattelun ajattelemisen myötä, kyky ilmaista omia ajatuksia, kyky kuunnella toista ja asettua tämän asemaan, sekä kyky perustella omia näkökulmia ja lopulta saavuttaa yhteinen ratkaisu. (Turja & Vuorisalo 2017, 36–37.) Toisaalta on syytä huomioida, että Opetushallituksen (2018, 39) määrittämät osallisuutta vahvistavat sensitiivisen kohtaamisen, sekä myönteisen kuulluksi ja nähdyksi tulemisen elementit toteutuvat haastateltavien tuottaman puheen mukaan vuoro- ja iltahoidon ilta-ajan toiminnassa erinomaisesti. Mahdollisesti vuoro- ja iltahoitoryhmät voisivatkin pyrkiä kehittämään toimintaansa osallisuuden näkökulmasta yhä entistä paremmaksi, sillä osallisuuden toteutuminen vaikuttaa olevan eräs vuoro- ja iltahoitoryhmien selkeä vahvuus.

Hyvinvointi osoittautui haastateltavien puheessa vahvimmin toimintaa määritteleväksi ja ratkaisuja perustelevaksi elementiksi. Haastateltavat kuvasivat toimintaa toteutettavan ensisijaisesti lasten ehdoilla edeten. Levon tärkeys korostui huomattavalla tavalla haastateltavien puheessa. Vuoro- ja iltahoito miellettiin informanttien puolesta lapsille kuormittavaksi, jonka seurauksena puheessa korostui hyvinvoinnin takaamisen rooli. Onkin mahdollisesti syytä tarkastella pedagogisuuden ja hyvinvoinnin keskinäistä suhdetta. Hyvinvoinnin tärkeyden tulkintojen myötä aiemmin kuvatun arjen pedagogiikan rooli ilta-ajan toiminnassa korostuu. Arjen pedagogiikkaa määritellään osittain erilaisten lasten kehityksen kannalta tärkeiden taitojen kautta, mutta toisaalta arjen pedagogiikkaa rakennetaan osittain myös niin sanotusti ”jälkikäteen” etsimällä ja tunnistamalla pedagogiikka jo toteutetusta toiminnasta. Pedagogisen puheen tuottamisen roolia ei pidä vähätellä, mutta tässä tilanteessa pedagogiikan

suunnitelmallisuuden tavoite ei täyty tarkoituksenmukaisesti. Voidaan siis todeta, että osaltaan hyvinvoinnin takaaminen saattaa rajoittaa vuoro- ja iltahoidon iltajan pedagogiikan toteutumista.

Kaiken kaikkiaan tutkimus osoittaa, että vuorohoidon ja iltahoidon iltajan pedagogiikan rakentamisen käytännöissä korostuu voimakkaimmin lapset yksilöinä huomioivat toimintatavat, sekä arjen perustoimintatilanteiden ympärille rakentuva pedagogiikka. Arjen pedagogiikkaa kuvastaa osittain kuitenkin suunnittelemattomuus, ja pedagogiikkaa rakennetaankin osittain löytämällä ja tunnistamalla pedagogisuus toiminnasta jälkeenpäin. Toisaalta lasten hyvinvoinnin osoittautuessa iltajan toimintaa vahvimmin ohjaavaksi tavoitteeksi, ei arjen pedagogiikan merkitystä voida luonnollisesti vähätelläkään. Lasten hyvinvointia vaalivaan toimintaympäristöön vuoro- ja iltahoidossa osoittautui liittyvän osittain myös ryhmän tilojen kodinomaisuutta arvostava ilmapiiri. Toisaalta tilaratkaisullisin keinoin ryhmien iltajan toimintaan tuotiin myös selkeästi pedagogisiin tavoitteisiin tähtääviä elementtejä. Varhaiskasvatussuunnitelmaan refleктоitaessa haastateltavien puheesta erottui voimakkaimmin itsestä huolehtimisen ja arjen taitojen, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun, sekä kasvan, liikun ja kehityksen oppimisen alueen harjoitteluun ja kehittämiseen tähtäävät käytännöt. Lopulta on huomioitava, että vuoro- ja iltahoidon iltajan pedagogiikan toteuttamisen haasteellisuudesta huolimatta haastateltavien iltajan toimintaa koskeva puhe oli pääpiirteittäin asenteeltaan myönteistä ja optimistista. Haasteet toki tunnistettiin, mutta puheessa kiinnitettiin vahvimmin huomiota vuoro- ja iltahoidon iltajan pedagogiikan toteuttamisen kannalta myönteisiin puoliin. Esimerkiksi lasten osallisuuden toteutuminen osoittautui jokaisen haastateltavan puheessa juuri vuorohoidon- ja iltahoidon iltajan toiminnan pedagogiikan vahvuudeksi.

6.2 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimus on toteutettu hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen, jotta tutkimus voidaan tunnustaa eettisesti hyväksyttäväksi, luotettavaksi ja tutkimustuloksiltaan uskottavaksi. Tämän myötä tutkimuksessa on noudatettu tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja eli rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa, sekä esittämisessä.

Tutkimusta esitettäessä muiden tutkijoiden työ ja saavutukset on otettu asianmukaisesti huomioon siten, että heidän tekemäänsä työtä on kunnioitettu ja siihen on viitattu asianmukaisella tavalla. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.) Tietojen käsittelyssä on vaalittu tietojen luottamuksellisuutta ja informanttien anonymiteettia. Näistä asioista on sovittava informanttien kanssa heti tutkimuksen alussa, mutta luottamuksellisuus ja anonymiteetin vaaliminen tullee ehdoitta säilyttää myös tutkimustietoa julkistettaessa. (Eskola & Suoranta 1998, 42.)

Tiedonhankintaa ja tutkittavien suojaa käsiteltäessä voidaan pohdintaa linjata myös Mengele-tapauksia mukaillen. Mengele-tapauksien mukaisesti tutkittavien tietosuojaan kuuluu se, että tutkijan on selitettävä osallistujille tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja mahdolliset riskit, huolehtien myös siitä, että osallistujat kykenevät ymmärtämään kaiken tämän. Lisäksi tutkittavien suojaan sisältyy osallistujien suostumuksen vapaaehtoisuus, joka tarkoittaa sitä, että yksilöllä on aina oikeus kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen, oikeus keskeyttää osallistumisensa tutkimuksen aikana, oikeus jälkikäteen kieltää käyttämästä itseään koskevaa aineistoa ja ennen kaikkea oikeus tietää edellä mainitut oikeutensa. Tutkijan tulee varmistaa, että suostumusta antaessaan osallistuja varmasti tietää mistä tutkimuksessa on kyse. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 128.) Ennen tutkimushaastatteluja informantit läpikävivät yhdessä haastattelijan kanssa tutkimukseen osallistumista käsittelevän suostumuslomakkeen (ks. liite 2). Suostumuslomakkeessa esitettiin asianmukaisella tavalla edellä mainitut tietojen luottamuksellisuutta ja informanttien anonymiteettia koskevat seikat. Suostumuskirjeessä korostettiin tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuutta, sekä sitä, että haastattelu ja osallistuminen tutkimukseen voidaan keskeyttää milloin tahansa. Tutkittaville tiedotettiin myös heidän oikeudestaan kieltää tutkijaa myöhemminkin käyttämästä häntä itseään koskevaa aineistoa, mikäli tutkittava tämän kokee tarpeelliseksi. Lopulta osallistujilta varmistettiin, että kaikki on selvää ja tiedusteltiin, että onko osallistujilla muita tutkimuksen toteutusta koskevia kysymyksiä.

Mengele-tapauksien mukaiseen tutkittavien suojaan koskevaan normistoon kuuluu olennaisesti myös osallistujien oikeuksien ja hyvinvoinnin turvaaminen. Luottamuksellisia tutkimuksen yhteydessä saatuja tietoja ei luovuteta ulkopuolisille, eikä tietoa käytetä muuten kuin ennalta sovittuun tarkoitukseen.

Jokainen tutkittava jää nimettömäksi. Lopulta on huomioitava, että osallistujilla on oikeus odottaa tutkijalta vastuuntuntoa pysyä lupauksissaan ja täten olla vaarantamatta tutkimuksen rehellisyyttä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 129.) Tässä tutkimuksessa varsinaista uhkaa osallistujien hyvinvoinnille ei ollut, mutta erityisen tärkeää oli tutkittavien anonymiteetin vaaliminen. Tästä syystä tutkimuksen aineistonkeruussa noudatettiin tarkkuutta siinä, ettei haastateltavien tunnistetiedot näkyneet lainkaan kerätyssä aineistossa. Haastattelunauhoitteet hävitettiin välittömästi tutkimuksen valmistuttua.

Tässä tutkimuksessa luotettavuutta arvioidaan lähtökohtaisesti Eskolan ja Suorannan (1998, 152) määrittelemien laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteerien kautta. Näitä kriteerejä nimitetään uskottavuudeksi, siirrettävyydeksi ja vahvistuvuudeksi. Uskottavuuden kriteerillä arvioidaan tutkittavien alkuperäisten mielipiteiden ja näkemysten säilymistä tutkijan tulkinnoissa ja käsitteellistyksissä. Tässä tutkimuksessa aineistoa on pyritty analysoimaan mahdollisimman tarkasti tutkittavien alkuperäiset ajatukset säilyttäen. Toisaalta on todettava myös, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuuden arvioinnin lähtökohta on tutkijan avoin subjektiviteetti ja sen myöntäminen (Eskola & Suoranta 1998, 152). Tutkimuksen uskottavuus on kuitenkin pyritty säilyttämään raportoimalla tutkimuksen aineistonkeruumenetelmästä ja -tekniikasta mahdollisimman tarkasti. Myös analyysivaiheen monirakenteista työskentelyä on pyritty kuvaamaan siten, että tutkimustulosten muodostuminen on selkeästi perusteltavissa. Kokonaisuudessaan tutkimuksessa käytetyt menetelmät on perusteltu asianmukaisesti. Siirrettävyyden kriteerin tarkastelu puolestaan osittain laskee tutkimuksen luotettavuutta, sillä varhaiskasvatus itsessään on alati jatkuvan muutoksen alla toimiva instituutio. Tutkimus on aikaan sidonnainen ja eri aikakautena toistettuna tutkimus tuottaisi todennäköisesti erilaisia tuloksia. Tutkimuksen luotettavuutta nostaa kuitenkin selkeästi vahvistuvuuden kriteeri, sillä huolimatta vuorohoitoa ja iltahoitoa koskevan tutkimuksen vähyydestä, on tämän tutkimuksen tulokset saaneet huomattavaa tukea aiempien vuorohoitoa käsittelevien tutkimuksien tutkimustuloksista. (Eskola & Suoranta 1998, 152.)

Lopuksi tutkimustuloksia tarkasteltaessa on huomioitava, että tutkimuksen luotettavuutta heikentää osaltaan tutkimuksen suppea otoskoko (n=3). Vain kolmen varhaiskasvattajan haastatteluista muodostettu aineisto ei välttämättä

tarjoa kovin yleistettävää kuvaa tutkittavasta ilmiöstä. On kuitenkin huomioitava, että otoskokoon vaikutti osaltaan tutkimuksen aikana ajankohtaisen Koronavirus Covid-19:n tuomat haasteet.

6.3 Jatkotutkimusehdotuksia

Vuorohoitoa koskeva tutkimus on nykyhetkellä kaikissa muodoissaan hyvin vähäistä. Tämän tutkimuksen tulosten ja pohdinnan myötä mielekkääksi jatkotutkimusaiheeksi voidaan mainita esimerkiksi vuorohoidon kodinomaisuuden ja pedagogisuuden keskinäisen suhteen entistä tarkempi tarkastelu. Toisaalta myös vuorohoidon suunnitelmallisuuden ja pedagogiikan tunnistamisen ristiriidat osoittautuivat tutkimustuloksissa mahdollisesti tarkemmin rajattua tutkimusnäkökulmaa vaativaksi aiheeksi. Kaiken kaikkiaan vuorohoito on ajankohtainen ja tieteellisenä tutkimuksena hyvin merkittävä aihe, joka vaatii huomattavasti nykytilannetta laajempaa ja tarkempaa tutkimuksellista perehtymistä.

7 LÄHTEET

- Alila, K. & Ukkonen-Mikkola, T. 2018. Käsiteanalyysistä varhaiskasvatuksen pedagogiikan määrittelyyn. *Kasvatus* 49 (1), 75–81.
<http://elektra.helsinki.fi.libproxy.tuni.fi/se/k/0022-927-x/49/1/kasitean.pdf>
(luettu 14.3.2020)
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Hellström, M. 2008. *Sata sanaa opetuksesta. Keskeisten käsitteiden käsikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hirsjärvi, S. 1982. *Kasvatustieteen käsitteistö*. Keuruu: Otava.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.
- Lasten päivähoito 2013 – Kuntakyselyn osaraportti. *Barndagvård 2013 – Delrapport om kommunenkåten 2013*. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116231/Tr16_14.pdf?sequence=4 (Luettu 5.2.2020)
- Leinonen, M., Otankorpi-Lehtoranta, K. & Heiskanen, T. 2017. Kyselyhaastattelu. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.) *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino, 67–87.
- Ojanen, K. 2008. *Varhaiskasvatuksen laadun arviointi ympärivuorokautisessa päivähoidossa*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta.
<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/80512/gradu03400.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (luettu 4.2.2020)
- Opetushallitus. 2018. *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2018:3a*. Helsinki: Opetushallitus.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf (luettu 15.4.2020)

- Paju, E. 2013. Lasten arjen ainekset: Etnografinen tutkimus materiaalisuudesta, ruumiillisuudesta ja toimijuudesta päiväkodissa. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Pietilä, I. 2017. Ryhmäkeskustelu. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvoori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 88–105.
- Presser, H. B. 2003. Working in a 24/7 economy: Challenges for American families. New York: Russell Sage Foundation.
- Rönkä, A., Turja, L., Malinen, K., Tammelin, M. & Kekkonen, M. 2019. Flexibly scheduled early childhood education and care: experiences of Finnish parents and educators. *Early years* vol 39 (4), 376–391. <https://www-tandfonline-com.libproxy.tuni.fi/doi/full/10.1080/09575146.2017.1387519> (luettu 14.3.2020)
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html (luettu 6.3.2020)
- Salonen, E., Sevón, E. & Laakso, M. 2018. Flexibly Scheduled Early Childhood Education and Care: Finnish Mothers' and Educators' Perceptions on Young Children's Experiences and Child-Responsive Practices. *International Journal of Early Childhood* vol 50 (2), 193–209. <http://web.b.ebscohost.com.libproxy.tuni.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=84418022-d838-42d5-ae6e-72e50276445b%40pdc-v-sessmgr02> (luettu 15.4.2020)
- Siippainen, A. 2018. Sukupolvisuhteet, hallinta ja subjektifikaatio. Etnografinen tutkimus lasten ja aikuisten suhteista vuorohoitopäiväkodissa. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/59190/978-951-39-7512-8_vaitos24082018%20.pdf?sequence=1&isAllowed=y (luettu 15.4.2020)
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2002. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2002:9. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70095/kasvatus.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (luettu 14.3.2020)

- Tampereen kaupunki. 2020. Tampere.fi. Varhaiskasvatus ja koulutus. Varhaiskasvatus. Päiväkodit. <https://www.tampere.fi/varhaiskasvatus-ja-koulutus/varhaiskasvatus/paivakodit.html> (luettu 6.2.2020)
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Turja, L. & Vuorisalo, M. 2017. Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa. Teoksessa M. Koivula, Siippainen A. & P. Eerola-Pennanen (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Tampere: Vastapaino, 29–44.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf (luettu 18.2.2020)
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540> (luettu 15.4.2020)

Haastattelukysymykset

Ryhmän toiminta

- Miten tavallinen päivä ryhmässänne rakentuu?
- Onko ryhmässä nyt pinnalla jotain teemoja, joihin keskitytään toiminnassa? Mitä?
- Onko ryhmässänne ilta-aikana ohjattua pedagogista toimintaa? Jos kyllä, millaista ja miten suunniteltua?

Toiminnan pedagogisuus

- Miten varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteisiin pyrkiminen näkyy ryhmänne ilta-ajan toiminnassa?
  - o Laaja-alainen osaaminen (ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen, osallistuminen ja vaikuttaminen.)
  - o Oppimisen alueet (Kielten rikas maailma, Ilmaisun monet muodot, Minä ja meidän yhteisömme, Tutkin ja toimin ympäristössäni, Kasvan, liikun ja kehityn.)
- Millaisin käytännöin ilta-aikana pyritään pedagogisuuteen perustoimintatilanteissa?
- Millaisin käytännöin ilta-aikana pyritään pedagogisuuteen siirtymätilanteissa?
- Miten haluaisit kehittää ryhmän ilta-ajan toimintaa tavoitteellisuuden näkökulmasta ajatellen?

Vapaa leikki

- Mitä ryhmässä leikitään mieluiten vapaan leikin aikana?
- Millainen rooli vapaalla leikillä on ryhmän ilta-ajan toiminnassa?
- Millainen aikuisen rooli on lasten vapaan leikin aikana?
- Liittykö vapaan leikin aikaan joitain vakiintuneita käytänteitä?
- Millaisen ympäristön iltahoito tarjoaa vapaan leikin toteuttamiselle?
- Voisiko vapaan leikin aikaa jotenkin kehittää? Miten?

Ryhmän tilat

- Millaisia tilajärjestelyjä hyödynnetään ryhmässänne ylipäätään?
- Millaisia tilallisia erityisjärjestelyjä iltahoidossa mahdollistuu ilta-ajan toiminnassa?

Tilojen pedagogiikka

- Miten ryhmän fyysinen ympäristö kannustaa lasta omaehtoiseen toimintaan esimerkiksi oppimisen alueisiin liittyvien sisältöjen parissa?

Kodinomaisuus

- Pyritäänkö ryhmän tiloihin tuomaan kodinomaisuutta? Millaisin järjestelyin?
- Pyritäänkö ryhmään tuomaan kodinomaisuutta toiminnallisin käytännöin? Miten?
- Miten kodinomaisuuteen pyrkiminen vaikuttaa lapsiin ja ryhmän tunneilmapiiriin?
- Millainen rooli kodinomaisuuteen pyrkimisellä on ilta-ajan toiminnassa?
- Millaiseksi tulkitset pedagogiikan ja kodinomaisuuden keskinäisen suhteen?

Aika

- Millaisia vaikutuksia ajankohdalla on ryhmän toiminnan järjestämiseen?
- Vaikuttaako ajankohta ryhmän dynamiikkaan, tilojen käytettävyyteen jne.? Miten?
- Miten aikuiset ja lapset asemoituvat toisiinsa nähden ilta-aikana? Poikkeako lasten ja aikuisten väliset suhteet ilta-aikana jotenkin päiväsaajan vastaavista? Miten?
- Kuinka lasten moninaiset hoitoajat vaikuttavat pedagogisen toiminnan suunnitteluun ja järjestämiseen?

Suostumus tutkimushaastatteluun osallistumisesta

Lyhyt kuvaus tutkimuksesta:

Kyseessä on Tampereen yliopistossa toteutettava kandidaatin tutkielma, jonka aihe on vuorohoidon ja iltahoidon ilta-ajan pedagogiikka. Tutkijana toimii Ronja Muteli. Tavoitteena on tutkia vuorohoidon ja iltahoidon työntekijöiden tulkintoja ilta-ajan pedagogiikan rakentamisen käytänteistä, sekä tulkintoja pedagogiikan merkityksestä vuorohoidon ja iltahoidon ilta-ajan toiminnassa.

Tutkimuksen aineistonkeruu suoritetaan ryhmä- ja yksilö haastatteluina, jotka ovat rakenteeltaan teemahaastatteluja. Aineistoa analysoidaan teemoitteluun keinoin, jolloin puheenvuoroja pyritään jäsentämään erilaisten teemojen mukaisesti.

Haastateltavan koulutus:

Haastateltavan työkokemus:

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja tutkimuksessa mukana olon voi milloin vain keskeyttää, jolloin kerättyjä tietoja ei saa käyttää tutkimuksessa. Myös haastattelu voidaan halutessasi keskeyttää koska tahansa ja voit kieltäytyä vastaamasta esitettyihin kysymyksiin. Haastatteluaineistoa käytetään ainoastaan tämän tutkimuksen tekemiseen ja tutkija vastaa sen säilyttämisestä EU:n tietosuojasetusten mukaisesti.

Haastattelu toteutetaan nauhoitettuna ryhmä- tai yksilöhaastatteluna. Nauhoitettu aineisto litteroidaan ja siitä poistetaan kaikki haastateltavan tunnistettavuuteen liittyvä tieto. Nauhoitettu aineisto tuhoetaan tutkimuksen valmistuttua. Tutkimustulokset julkaistaan nimettömänä.

Suostumuskaavakkeiden säilytys:

Tutkimuksesta on tehty EU:n tietosuojasetusten mukainen tietosuojailmoitus (EU 2016/679), art. 12,13,14

Päivänmäärä ja allekirjoitus

Kiitokset osallistumisesta tutkimukseen!